

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 108 (7276)

Azərbaycanda ailə dəyərləri:
Dəyişək, yoxsa qoruyaq?

11

Olimpiya Hərəkətinin uğurlu inkişaf dövrü

2

Aslan çənəsindən qaçış

qaçış

*Tehranın nüvə proqramı, İsrailin
hücumu və Avropadan reaksiya*

6

"Əliyev və Paşinyanın
Türkiyədəki görüşü sülh
prosesi üçün faydalıdır"

13

Qanunda dəyişiklik – miras
və vərsəlik qaydalarında
hansı yenilik var?

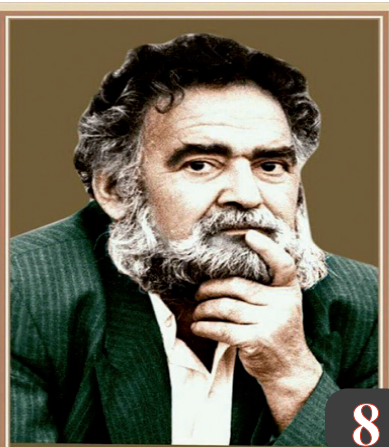
16

Enerji məsələsi: bərpaolunan
mənbələr təmin edirmi?

15

İstiqlal
aşıqı
Xəlil Rza
Ulutürk

8

"İran-İsrail
müharibəsi
Yaxın və Orta
Şərqi böyük
bəlalar vəd edir"

9

Olimpiya Hərəkatının uğurlu inkişaf dövrü

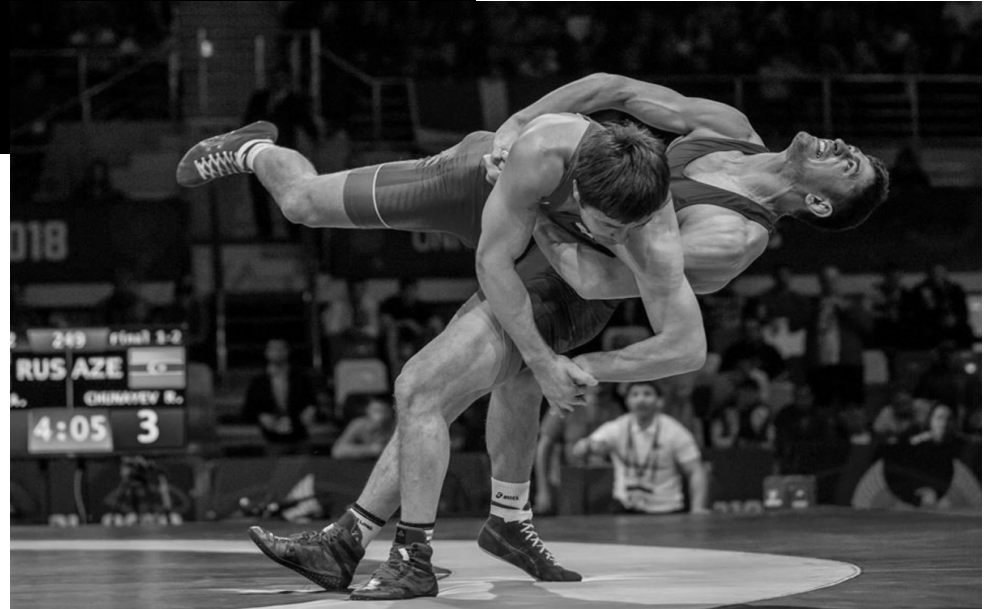

Azərbaycanda idman hərəkatı Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdıışından sonra inkişaf etməyə başladı. Bununla da, demək olar ki, Azərbaycanın dünyada idman ölkəsi kimi tanınmasının əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyuldu. Müasir dövrdə bu siyasəti uğurla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin davamlı və məqsədyönlü fəaliyyətinin nəticəsidir ki, Azərbaycan dünyada aparıcı idman ölkələrindən biri kimi tanınır. Azərbaycanda keçirilən Dünya və Avropa çempionatları bir daha sübut etdi ki, həqiqətən də, Azərbaycanda idman uğurla və sürətlə inkişaf edir.

ci sessiyasında təşkilatın Çexoslovakiyadan olan üzvü doktor Qruss dünya olimpiya günü bayramını keçirmək təklifi ilə çıxış edərək, hər il belə bir günün qeyd olunmasının olimpiya ideallarının təbliğində mühüm rol oynayacağını əsaslandırmışdı. Onun təklif etdiyi layihə bəyənilərək, BOK-nın 1948-ci ilin yanvarında Sankt-Moritsdə keçirilmiş 42-ci sessiyasında olimpiya gününün keçirilməsi haqqında qərar qəbul olunub. İlk Olimpiya günü 1948-ci il iyunun 23-də, dünyanın 9 ölkəsin-

lərin və müxtəlif mədəni-kütləvi tədbirlərin keçirilməsi ənənə şəklini alıb. Qeyd etmək lazımdır ki, yarış iştirakçıları üçün heç bir yaş və cins məhdudiyyəti qoyulmur. Bütün bunlar Olimpiya Günü'nün kütləvililiyini daha da artırır. Həmin gün BOK-nın himayəsi altında, onun kütləvi idman Komissiyasının rəhbərliyi ilə keçirilir.

Azərbaycanda da bu gün qeyd olunur. Azərbaycanda Olimpiya Hərəkatının inkişafı Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin adı

Bu gün Azərbaycan Olimpiya Hərəkatı öz inkişaf dövrünü yaşayır. Dövlətin idmana olan qayğısı baxımından Azərbaycan dünyada öndə gedən ölkələr sırasındadır. Olimpiya Oyunları dedikdə, yalnız idman yarışlarını, idman həyatının insanlara bəxş etdiyi dəyərləri dar mənada yox, geniş və fəlsəfi anlayış kimi qəbul olunur. Olimpiya Oyunlarının böyüklüyü idmançıların təkə yarışlarda

göstərdikləri idman nəticələri deyil, bu oyunlarda idmançı mənəviyyəti, onun kamil bir insan kimi formalaşması prosesinin reallaşdırılması, onun müqəddəs ideyalara xidmət etməsindən irəli gəlir. Olimpiya Hərəkatı sülh və əmin-amanlıqla daim yanaşı durmuşdur.

23 İyun Beynəlxalq Olimpiya Günüdür. Bu gün 1947-ci ildə Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin (BOK) Stokholmda keçirilən 41-

də - Portuqaliya, Yunanıstan, Avstriya, Kanada, İsveçrə, Böyük Britaniya, Uruqvay, Venesuela və Belçikada qeyd olunub.

AZƏRBAYCAN OLİMPİYA ÖLKƏSİNƏ ÇEVİRİLDİ

Son illərdə Beynəlxalq Olimpiya Günündə idmanın başqa növləri üzrə yarış-

ılə bağlıdır. Belə ki, 33 il bundan əvvəl - 1992-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsi fəaliyyət göstərməyə başladı. 1997-ci ildən Milli Olimpiya Komitəsinə Cənab İlham Əliyev Sədr seçildən sonra Azərbaycanda Olimpiya Hərəkatı vüsət almağa başladı.

Ardı Səh. 3

Olimpiya Hərəkatının uğurlu inkişaf dövrü

Əvvəli-Səh-2

Bu illər ərzində Milli Olimpiya Komitəsinin təşkilatı və quruculuq işləri bir an belə səngimədi. Azərbaycanın hər bir yerində yeni və müasir idman komplekslərinin tikintisinə başlandı. Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsi başqa Olimpiya komitələri üçün örnək oldu. Belə ki, Ulu Öndər tərəfindən Atlanta Oyunlarına hazırlıq haqqında sərəncamın imzalanması, hazırlığın daim dövlət nəzarəti altında saxlanması, idmançılara dövlət tərəfindən diqqət və qayğının gücləndirilməsi öz bəhrəsini vermiş oldu. Azərbaycan Atlantada 23 idmançı ilə təmsil olundu, bir gümüş medal qazanıldı. Azərbaycan Olimpiya ölkəsinə çevrildi. Həmin zamandan Azərbaycanda idman və olimpiya hərəkatının inkişafında da böyük canlanma diqqətdən yayınmayıb. 1998-ci ildə respublikamız ilk dəfə Qış Olimpiya oyunlarında iştirak edib. Yaponiyanın Naqano şəhərində keçirilən XVIII Qış Olimpiya oyunlarında respublikamız 5 nəfər idmançı ilə dörd yarışda təmsil olunub. 2000-ci ildə Sidney Olimpiyadasında Azərbaycan idmançıları 2 qızıl, 1 bürünc medal qazandı. Azərbaycan komanda hesabına 199 ölkə arasında 34-cü, Avropa ölkələri arasında isə 23-cü oldu. Bu ölkənin Olimpiya hərəkatı tarixində ən böyük uğuru idi. 2002-ci ildə Azərbaycan ikinci dəfə Qış Olimpiya Oyunlarının iştirakçısı oldu. ABŞ-ın Soit Leyk Siti şəhərində keçirilən bu oyunlarda idmançılarımız 3 yarışda iştirak etdilər. 2004-cü ilin avqustunda Afinada keçirilən Olimpiya Oyunlarında, idman tariximizdə ilk dəfə olaraq, 5 medal qazandı.

Çində keçirilən Yeniyyətəmlərin Olimpiya Oyunlarında Azərbaycanın gənc atletləri beşi qızıl olmaqla 12 medal qazanaraq, 200-e yaxın iştirakçı arasında 10-cu yeri tutmuşdur. Bütün bunlar Cənab İlham Əliyevin təşkilatçılıq fəaliyyətinin uğurlu nəticələridir.

2005-ci ildə Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 5 mart tarixinin ölkəmizdə "Bədən tərbiyəsi və idman günü" olaraq təsis edilməsi bədən tərbiyəsi və idman ictimaiyyəti arasında yüksək əhval-ruhiyyəyə

səbəb oldu. Bu günün seçilmə səbəbi də təsadüfi deyildi. Məhz 1995-ci il martın 5-də Ulu Öndər Heydər Əliyev ölkədə bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında yeni strategiyanın təməlini qoyaraq, dünya və Avropa çempionatlarının qalibləri və mükafatçıları ilə görüşmüş, sağlam həyat tərzini və idmanın inkişaf tələblərini təmin etmək məqsədilə əsaslı vəsait ayıraraq, idman Fondunu yaratmış və beləliklə, böyük uğurların təməli qoyulmuşdu.

"CƏMI İKİ İL ƏRZİNDƏ HƏM AVROPA, HƏM İSLAM OYUNLARININ KEÇİRİLMƏSİ BİZİM SİVİLİZASIYALARARASI DIALOQA DA VERDİYİMİZ NÖVBƏTİ TÖHFƏ KİMİ QƏBUL EDİLMƏLİDİR"

Artıq MOK beynəlxalq miqyasda böyük nüfuz qazanıb, fəaliyyəti və əldə etdiyi nailiyyətlərlə seçilib. Azərbaycanda keçirilən Avropa və dünya çempionatları da buna nümunədir. Belə ki, müxtəlif beynəlxalq yarışlar, bədii gimnastika, taekvando, güləş, boks, karate və s. bu kimi Olimpiya növlərinə daxil olan idman yarışları, məhz Azərbaycanda keçirilib. Əlbəttə ki, son illərdə Azərbaycanın dünyada ən sürətli tempiylə inkişaf edən ölkəyə çevrilməsi də buna imkan yaradıb. Bakıda və bütövlükdə, Azərbaycanda idman infrastrukturunun yaradılması istiqamətində böyük işlər görüldü.

Birinci Avropa Oyunlarının Bakıda keçirilməsi də elə ölkəmizə Avropa Olimpiya Komitəsinin inamı idi. Avropa Olimpiya Komitəsinin Baş Məclisində 2015-ci ildə Birinci Avropa Oyunlarının Azərbaycanda keçirilməsi haqqında qərar qəbul edilməsi, ilk oyunların Bakıda keçirilməsi böyük nailiyyət idi. Bu cür oyunları ilk dəfə təşkil etmək Azərbaycan üçün şərəfli olduğu qədər də məsuliyyətlidir. İlk Avropa Oyunlarında 49 ölkədən 6000-dən artıq atlet idmanın 20 növündə mübarizə apardı. Yarışlar Bakıda 21 idman obyektində keçirildi. Təbii ki, bütün bunlarla yanaşı,

Azərbaycan 42-ci Ümumdünya Şahmat Olimpiadası, 17 yaşadək futbolçular arasında Avropa çempionatı, Bədii Gimnastika üzrə Dünya Kuboku, "Formula-1" kimi mötəbər yarışlara uğurla ev sahibliyi etdi və özünü dünyada idman ölkəsi olaraq tanıdı bildi. IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarının uğuru, idmançılarımızın inanılmaz qələbələri bunun daha bir parlaq nümayişi oldu. Azərbaycan 75 qızıl medalla birinci yeri qazandı. idman arenalarında Azərbaycanın Dövlət Himninin 75 dəfə səslənməsi, təbii ki, böyük qürurdur. Cənab İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, "Bu Oyunların keçirilməsi həm ölkəmizin potensialını, həm bizim siyasətimizi, həm də imkanlarımızı göstərir. Çünki bu Oyunlar sadəcə olaraq idman yarışları deyildi. idman dostluğu möhkəmləndirən, xalqlararası münasibətləri gücləndirən önəmli bir amildir. Bir şəhərdə cəmi iki il ərzində həm Avropa, həm İslam oyunlarının keçirilməsi bizim sivilizasiyalararası dialoqa da verdiyimiz növbəti töhfə kimi qəbul edilməlidir".

"İDMANIN İNKİŞAFI XALQIN SAĞLAMLIĞIDIR VƏ AZƏRBAYCAN XALQI SAĞLAM OLMALIDIR"

MOK Azərbaycanda idmanın və Respublika Olimpiya Hərəkatının inkişafına xüsusi qayğı göstərir. idman sahəsinə ayrılan diqqət və göstərilən qayğı gənclərin bu sahəyə olan marağını artırır. Kütləvi olaraq

bu sahəyə axın var. Bu gün Azərbaycanda bir çox müasir Olimpiya idman qurğuları tikilib istifadəyə verilib. Azərbaycanın bölgələrində onlarla müasir Olimpiya idman Kompleksi tikilib. Bakıda isə ən müasir idman infrastrukturunu mövcuddur. 70 min tamaşaçı yeri olan Olimpiya Stadionunu, Milli Gimnastika Arenası, Su idmanı Sarayı və Bakı Atıcılıq Mərkəz və s. müasir idman qurğularıdır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində vurğulayıb ki, idmanın kütləvililiyini təmin edərək biz xalqımızın sağlamlığını qoruyacağıq və bizim gənclərimiz, gənc nəsil sağlam olacaq - həm fiziki cəhətdən, həm mənəvi baxımdan: "Çünki fiziki cəhətdən güclü insan adətən öz gücündən yalnız çətin məqamda istifadə etməlidir. Güclü insanda özünə əminlik var. Fiziki cəhətdən güclü insan heç vaxt ondan zəif insana qarşı zor tətbiq etməməlidir. Ancaq özünü, öz yaxınlarını, öz torpağını qorumalıdır. Ona görə idmanın inkişafı, sadəcə olaraq, idman nəticələri əldə etmək üçün vasitə deyil, idmanın inkişafı xalqın sağlamlığıdır və Azərbaycan xalqı sağlam olmalıdır".

Ölkəmizdə keçirilən yarışlar və Azərbaycanın beynəlxalq oyunlarda iştirakı Azərbaycanın idman siyasətinin qələbəsi və beynəlxalq federasiyaların ölkəmizdə aparılan işlərə, həmçinin, idman və bədən tərbiyəsi sahəsində nailiyyətlərimizə verilən qiymətin təzahürüdür.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

İrəvanla Ankara arasında ənənəvi olaraq gərgin olan münasibətlərdə yeni səhifə açılıb: Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Türkiyəyə işgüzar səfər edib və prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanla görüşüb. Ermənistan hakimiyyəti hadisəni tarixi adlandırır: bu, heç vaxt diplomatik əlaqələri olmayan iki ölkənin liderləri arasında bu səviyyədə ilk görüşdür. Səfərdən əvvəl Ermənistan tərəfindən müəyyən güzəştlər edilib və Türkiyənin müttəfiqi olan Azərbaycanla münafişə ilə bağlı kursun dəyişdirilməsi olub.

Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyan Nikol Paşinyanın Türkiyəyə səfərini açıqlayarkən deyib: "Hesab edirəm ki, bu, tarixi səfərdir, çünki Ermənistan lideri Türkiyə tərəfinin dəvəti ilə baş tutacaq bu səviyyəli səfəri ilk dəfə edir". Eyni zamanda, İrəvanın fikrincə, bu səfər təkcə Ankara ilə münasibətləri normalaşdırmaq üçün deyil, həm də Bakı ilə münafişəni həll etmək üçün lazımdır. Maraqlıdır ki, Nikol Paşinyanın Türkiyəyə səfərindən bir gün əvvəl Rəcəb Tayyib Ərdoğan azərbaycanlı həmkarı İlham Əliyevlə Kəhrəmanmaraş şəhərində görüşüblər.

Nikol Paşinyan iyunun 20-də səhər saatlarında İstanbula gəlib və gelişindən az sonra Türkiyədəki erməni icmasının nümayəndələri ilə görüşüb, Müqəddəs Ana kilsəsini və Göy məscidi ziyarət edib, sonra erməni bəstəkarı Komitasın abidəsi önünə gül dəstələri qoyub. Səfərin təşkil olunduğu Rəcəb Tayyib Ərdoğanla görüş yalnız cümə günü axşam baş tutub və iki saatdan bir qədər az davam edib. Ermənistan hökumətinin mətbuat xidmətinin məlumatına görə, tərəflər Ermənistan-Türkiyə münasibətlərinin normalaşması və konstruktiv dialoqun zəruriliyini, eləcə də Ermənistan hökumətinin regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının qarşısının alınması təklifini müzakirə ediblər.

Ermənistan-Azərbaycan münasibətləri məsələsinə də toxunulub. "Prezident Ərdoğan hazırkı şəraitdə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh danışıqlarında əldə olunmuş razılaşmanın əhəmiyyətinə diqqət çəkib. Ərdoğan vurğulayıb ki, Türkiyə regionun qarşılıqlı faydalı yaşama əsasında inkişafına yönəlmiş səylərə hər cür dəstəyi davam etdirəcək", - Türkiyə liderinin ofisindən bildirilib. Ümumiyyətlə, danışıqlardan sonra hər iki tərəfin bəyanatları kifayət qədər təmkinli olub. Türkiyə 1991-ci ildə Ermənistan Respublikasının müstəqilliyini tanıyan ilklərdən biri olub, lakin ölkələr arasında diplomatik əlaqələr heç vaxt qurulmayıb. 1992-1994-cü illərdə davam edən Birinci Qarabağ Müharibəsi zamanı Türkiyə

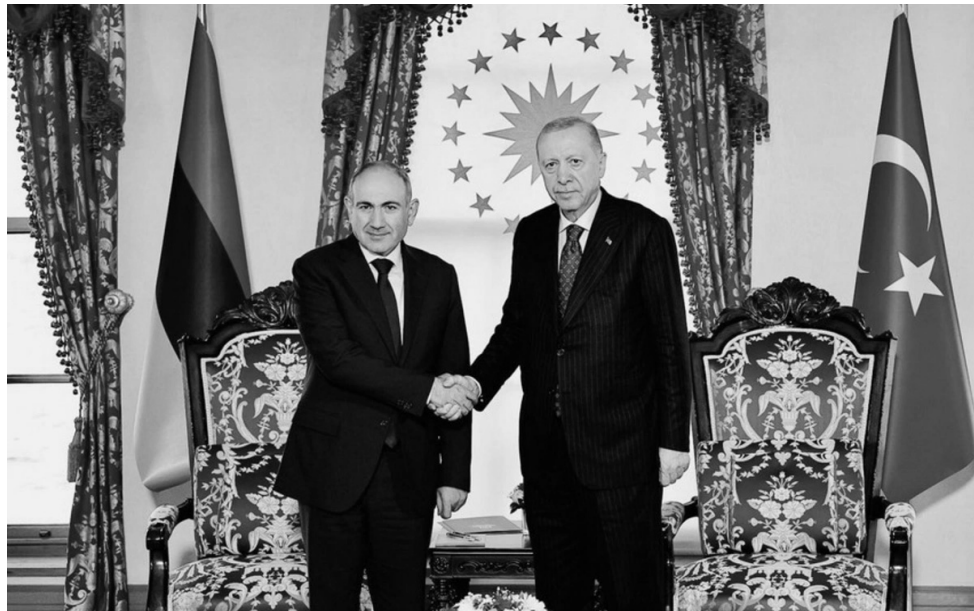
masını, tarixi məsələlər üzrə dövlətlərarası komissiyanın yaradılmasını nəzərdə tutan protokollar imzalanıb. Sənədlər heç vaxt parlamentlər tərəfindən ratifikasiya olunmayıb və nəticədə denonsasiya edilib. Ekspertlər razılaşdılar ki, əsas səbəb Bakının mövqeyidir: Azərbaycan XİN daha sonra Qarabağ münafişəsinin həll olunmamış qaldığı bir vaxtda belə bir addım atmağa hazır olan Türkiyənin hərəkətlərini kəskin tənqid etdi.

Ermənistanla Türkiyə arasında diplomatik münasibətlər qurulsun, sərhəd demir yolu və avtomobil əlaqəsi üçün açıq olsun, işgüzar əlaqələr birbaşa olsun". Və sonra baş nazir açıq şəkildə bildirib ki, bir əsas məsələnin - Qarabağın artıq gündəmdə olmadığı bir şəraitdə İrəvan, görünür, digər aspektlərdə də güzəştə getməyə hazırdır. Onların arasında ermənilər üçün ağırlıq olan soyqırımın tanınması məsələsidir. "Rəsmi mövqeyimiz ondan ibarətdir ki, "erməni soyqırımı"nın

Kecmişdən kənara addım

Ermənistanın baş naziri Türkiyəyə tarixi səfər edib

Azərbaycanı dəstəkləyib, 1993-cü ildə isə Ermənistanla quru sərhədini birtərəfli qaydada bağlayıb. Sonradan Türkiyə tərəfi daim Ankara ilə İrəvan arasında münasibətlərin normalaşdırılması məsələsini Dağlıq Qarabağdakı vəziyyətin həlli ilə əlaqələndirib. Ölkələr arasında münasibətlərdə də eyni dərəcədə kəskin məsələ 1915-ci ildə Osmanlı İmperiyasında baş verən hadisələrdir, ermənilərin iddiasına görə 1,5 milyona qədər erməni həbs edilib, sonra isə

öldürülüb. Ermənistan uzun illərdir ki, beynəlxalq ictimaiyyəti baş verənləri soyqırım kimi tanımağa çağırır, lakin Türkiyə qurbanların sayı və bu hadisələri təsvir etmək üçün "soyqırım" ifadəsinin işlədilməsi ilə razılaşmır.

Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətləri bərpa etmək üçün ilk cəhdlər hələ 2009-cu ildə edilib. Həmin il oktyabrın 10-da Sürixdə tərəflər arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasını, quru sərhədinin açıl-

Ermənistan və Azərbaycan arasında müqavilə razılaşdırılıb, lakin onun imzalanma vaxtı belli deyil

2020-ci ildən sonra vəziyyət dəyişib - həmin il Ermənistan İkinci Qarabağ müharibəsində məğlubiyyətə uğradı, Şuşa və Hadrut, eləcə də Qarabağa bitişik ərazilərin əhəmiyyətli hissəsi Azərbaycanın nəzarətinə keçdi. Bu hadisələrdən bir il sonra Türkiyə-Ermənistan dialoqunda irəliləyiş əldə olundu: tərəflər münasibətlərin normalaşdırılması üçün xüsusi nümayəndələr təyin etdilər, onların ilk görüşü 2022-ci ilin yanvarında Moskvada baş tutdu.

Əlaqələr də ən yüksək səviyyədə inkişaf edib: elə həmin il Nikol Paşinyan və Rəcəb Tayyib Ərdoğan arasında ilk üz-büz görüş Praqada Avropa Siyasi Birliyinin sammiti çərçivəsində baş tutub. 2023-cü ilin iyununda Ermənistanın baş naziri hətta cənab Ərdoğanın andiçmə mərasimi üçün Türkiyəyə gedib. Sentyabrda isə Azərbaycan hərbi əməliyyat keçirdi, nəticədə tanınmamış "dağlıq qarabağ respublikası" öz fəaliyyətini dayandırdı və ermənilər bölgəni tərk etdi.

Qarabağın itirilməsindən sonra Ermənistan hakimiyyətinin Türkiyəyə qarşı ritorikası xeyli yumşaldı. Nikol Paşinyan mart ayında Türkiyə mətbuatına müsahibəsində deyib: "Mən mütləq istərdim ki,

beynəlxalq səviyyədə tanınması bu gün xarici siyasətimizin prioritetləri sırasında deyil", - deyən cənab Paşinyan Ermənistanın özündə soyqırım faktının "danılmaz həqiqət olduğunu" bildirib.

Rəcəb Tayyib Ərdoğan da dəfələrlə Ermənistanla münasibətlərin tədricən normalaşmasından danışıb, onun fikrincə, bu, son nəticədə regiondakı vəziyyətə müsbət təsir göstərməlidir. Eyni zamanda, indi, Qarabağ probleminin həllindən sonra Türkiyə lideri bu məsələni Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh sazişinin imzalanması ilə əlaqələndirir. Mart ayında müqavilənin 17 maddəsi razılaşdırıldı, lakin sonradan bu proses faktiki olaraq dayandırıldı.

İrəvan sənədin imzalanma vaxtı və yerini müzakirə etməyə hazır olduğunu bəyan edib, lakin Bakı iki ilkin şərt irəli sürüb: 2022-ci ildən sonra fəaliyyəti dayandırılmış ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılması və Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi. Ermənistanın "24News" nəşrinin diplomatik mənbəsinin məlumatına görə, Nikol Paşinyan prezident Ərdoğanla danışıqlar zamanı bu məsələni gündəmə gətirməyi və xüsusən, ABŞ-da (bu ilin sentyabrında) və ya BƏƏ-də (dekabrda) sülh sazişinin imzalanması imkanının müzakirə olduğunu söyləməyi planlaşdırıb. Rəsmi olaraq, tərəflərdən heç biri belə müzakirələr barədə məlumat verməyib.

V.VƏLİYEV

Tarixin keşməkeşləri ömrümüzdə, taleyimizdə izlərdir ki, buraxıb. Ötən 30 ilin izləri isə nə silinən, nə itən, nə də ki, yoxa çıxandır. Çünki bu xalqa Birinci və İkinci Vətən müharibələrini yaşadıb, itkiləri-şəhidləri ilə, yanımıza yaralı qayıdan övladlarımızla ürəklərimizə niskil çökdürüb. Lakin ötən zamanın 30 ilinin başlanğıcında qəm-qüssə, torpaq işğalı, qaçqın, köçkün taleyi, ölkəmizin ermənilərlə həmsərhəd bölgələrinin hər birində narahat həyat var idisə, 30 ilin sonunda biz Zəfərimizi qazandıq. Torpaqlarımızı azad etdik, düşməni qarşımızda diz çökdürdük. 30 il əvvəlin qisasını 30 il sonra yetərinə aldıq.

Vətən torpağı uğrunda canlarından keçən şəhidlərimiz vardır ki, onların vətənpərvərliklə dolu həyat yolları hər kəs üçün örnekdir. Bu gün sizlərə-əziz oxucularım Naxçıvan Muxtar Respublikasının Culfa rayonunun Camaldın kəndinin igid oğlu, bu gün şəhidlik zirvəsindən məhəbbətinə doymadığı Vətəninə və ailəsinə seyr edən Mirəyyub Seyidovdan danışmaq istəyirəm. O Mirəyyubdan ki, onun ömründən iki 23 iyun keçib, həm də silinməz izlər qoyaraq: həm də ailə qurduğu, həm şəhadətə yetdiyi eyni tarixli gün...

Mirəyyub 1966-cı ildə anadan olub. Camaldın kənd orta məktəbində səkkizinci sinfi bitirəndən sonra rayondakı texniki peşə məktəbində dülgərlik peşəsinə də yiyələnib. Əsgəri xidmətini Rusiyada başa vurub, doğma Vətəninə qayıtdıqdan sonra Culfadakı istehsalat kombinatında fəhlə kimi işə başlayıb. Böyük məsuliyyəti, işə can yandırması ilə müəssisə kollektivinin dərin hörmətini qazanıb. Daha sonra isə əmək fəaliyyətini Culfa Rayon Polis Şöbəsinə polis serjantı kimi davam etdirib. Sərhədlərimizin təhlükədə olduğu bir vaxtda Mirəyyub burada da fəallıq, canıyananlıq nümayiş etdirib. Gecə-gündüz ona tapşırılan işlərin öhdəsindən layiqincə gəlib, hansı posta göndərilibse, canla-başla gedib, üzərinə düşən vəzifəni ləyaqətlə yerinə yetirib. Şəurda, Səderəkdə erməni hücumlarının qarşısının alınmasında iştirak edib. 1990-cı ildə xüsusi təyinatlı polis nəfəri kimi Səderəkdə gedən qızğın döyüşlərdə iştirak edib, böyük şücaətlər göstərüb. 1992-ci ilin 23 iyununda Səderək uğrunda gedən döyüşlərdə şəhid olub.

Cəmi üç il birlikdə yaşadığı Süsən xanım onun yoxluğu haqqında böyük ürək yanğısı ilə danışır: – Mirəyyubun qəlbi Vətən sevgisi ilə dolu idi. O həm də çılgın təbiətli insan idi. Ermənilərin torpaqlarımıza göz dikməsinə çox böyük əsəb və gərginliklə qarşılayırdı. Bu barədə danışanda gözləri sanki qan çanağına döndürdü. İşində isə məsuliyyətli insan idi. Üç il birgə yaşadığımız dövrdə evdə uşaqlar körpə olduqları üçün tez-tez problemlər yaranırdı. Mən bu problemləri yaxın qohumlarla həll edirdim. Mirəyyub isə ona tapşırılan işi yerinə yetirməyincə evə qayıtmazdı. Elə buna görə də daim çalışdığı kollektivin rəhbərliyi tərəfindən əməyi qiymətləndirilirdi. İndi Culfa şəhərində bir küçə və Mirəyyubun təhsil aldığı Camaldın kənd tam orta məktəbi onun adını daşıyır.

Süsən xanıma eşitdiyim andan məni çox mütəəssir edən, həm də söhbətimiz boyu onun yaralarının qaysağını qoparacağından ehtiyatlandığım sualımı birtəhər, çəkinə-çəkinə verdim: – Süsən xanım, evliliyinizin 3-cü ildönümü günü həyat yoldaşınızı itirmək

– Həmin gün özüm də geyinib kecinmişdim, uşaqların da təzə pal-paltarlarını geyindirmişdim. Səherdən axşamədək mətbəxdə onun sevdiyi yeməklərdən hazırlayıb süfrə açmışdım. Mir-əyyubun yolunu gözləyirdim. Bilirdim ki, gec də olsa, gələcək, çünki həmin günə çox dəyər verirdi. O, hökmən gecəyarı da olsa, gəlib həmin günü bizimlə birgə qeyd etməli idi. Saatlar ötür, o isə gəlmirdi ki, gəlmirdi. Axşam

Bir şəhid ailəsi hekayəsi: hər iyun gələndə...

saat 9-10 oldu. Uşaqlar yuxuladılar. Onları yerlərinə qoydum. İçimə qərribə bir narahatlıq doldu...

Bilirdim ki, həmin günlər cəbhədə vəziyyət yaxşı deyildi. Ermənilər Naxçıvanla bütün sərhədboyu ərazilərdə münaqişələr yaradır, kənd-lərimizə basqınlar edirdilər. Sən demə, mən onun yolunu gözlədiyim anlarda o, yaranıb, ağırlar-acılar, qanlar içərisində

Qarabağ torpaqları artıq azad edilib. Atam kimi minlərlə şəhidin, əsgərin, qazinin hesabına. O zaman Azərbaycanın rəhbərliyində Ali Baş Komandanımız, dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyev kimi rəhbər olsaydı, torpaqlarımızdan heç də 30 il aralı qalmazdıq. Lakin həmin vaxt vəziyyət tamamilə ayrı cür idi. Özbəşinalıq, satqınlıq baş alıb gedirdi. SSRİ-yə satıl-

həyatla mücadilə edirmiş. İnanın, məndə belə bir hiss yaranmışdı ki, sanki indicə onunla bağlı nə isə eşidəcəyəm.

Gecə saat 12-yə yaxınlaşıb, mən isə tələş içərisində evdə gəzişirdim. Birdən qapı döyüldü. Qohumlarımızdan iki nəfər Mir-əyyubun yaralandığı xəbərini gətirmişdi. “Ürəyimə gələn başıma gəldi”, – deyib, əllərimi dizlərimə çırpıdım. Birazdan evliliyimizin 3-cü ildönümü “hədiyyəsini” qapımıza gətirdilər. Bu, Mirəyyubun susqun və soyuq cənazəsi idi. Sevdiiyim insanın bir ömür gözlərimin önünə həkk olan və hər dəfə xatırladığımda mənə əzab verən görüntüsü idi. Bunun acısını isə təsəvvür etməyə söz –yetməz... Həmin gündən etibarən sevinc tariximiz olan 23 iyun həyatımızda öz yerini kədəre verdi. Artıq illərdir ki, o günü ailə qurduğumuz gün kimi deyil, həyat yoldaşımızın, övladlarının atasının şəhid olduğu gün kimi anıram.

Mirəyyub şəhid olan vaxt qızları Könül yaşayarımlıq, oğulları Mirqafar isə 10 aylıq imiş. Atalarının üzünü xatırlamayan, xasiyyətini, xarakterini bilməyən bu bacı-qardaşın analarından və yaxınlarından dinlədikləri söhbətlər əsasında qəlblərində bir ata heykəli qurulub. Övladlarının dediklərindən: – Atamız hündürboy, enlikürək, gursaçlı olub. Dostları və iş yoldaşlarından onun həmişə çox vətənpərvər, cəsəretli, igid bir insan olduğunu eşitmişik.

Süsən xanım isə 1992-ci ilin 23 iyunundan iki körpəsini tək böyütmək məcburiyyətində qalıb. Hər zaman dövlət qayğısı ilə əhatə olunduqlarını minnətdarlıqla qeyd edən bu ana göstərilən dəstəklə, bir də yaxınlarının köməkliyi ilə övladlarını boya-başa çatdırdığını deyir. Süsən xanım uşaqlarına gözəl tərbiyə verib. Onların hər ikisi təhsil alıb. Könül musiqi müəllimidir. Ailə qurub, övladları var. Mirqafar isə ali təhsilli iqtisadçıdır. 2018-ci ildə qələbə sevincini yaşadığımız Günnüt kəndinin azad olunmasında Mirqafarın da əməyi olub. O, deyir: -30 il əvvəl ermənilərin Azərbaycana uzanan əllərindən Naxçıvan da olmazın əziyyətini çəkdi. Muxtar respublika blokadaya alındı. Səderəkdə qızğın döyüşlər getdi. Şəhidlərimiz, yaralananlarımız oldu. Atamın Vətən torpağı uğrunda şəhid olması bizim bir ömürlük qururumuzdur. Bu gün atamın şəhid olmasından düz 30 ildən artıq vaxt ötür. Və itirdiyimiz

mışdılar rəhbərlər. Xalq qırğına gedir, onlarsa susur, heç bir köməklik göstərmirdilər. Qazancları nə oldu? Budur, torpaqlarımız geri alındı. Lakin onlar tarixə qara bir ləkə saldılar, yüz illər də bundan sonra təmizlənməyəcək, hər zaman görünəcək bir ləkə.

Bir şəhid övladı kimi cənab Prezidentimizə can sağlığı arzulayıram, onunla qürur duyuram. O zaman Milli Ordumuzun təməli Naxçıvanda Ümummilli Liderimiz tərəfindən qoyuldu. Cənab İlham Əliyevin sayəsində isə sonrakı illərdə ordumuz təkmilləşdirildi. Bunun da sayəsində qələbəmizi qazandıq.

Süsən xanım Culfa Rayon Rabitə İdarəsində uzun illər çalışıb. Əməksevər bu qadın gözəl ana, həm də qayğıkeş qayınanadır. Gəlini də övladları kimi onun qürurundan ağızdolusu danışır. İndi o, oğlu, gəlini, bir də böyüyü həyat yoldaşı Mirəyyubun adını daşıyan nəvələri ilə dövlətimiz tərəfindən Culfa şəhərində onlara verilmiş mənzildə Vətən torpaqları uğrunda canından keçmiş bir şəhidimizin çağırını yandırır. Bu çıraqdan Culfa şəhərinə süzülən işıq isə hər kəsin qürur hissi duyduğu şəhid Mirəyyub Seyidovun ocağının ünvanını bəlli edir. O ünvan ki daim yad ediləcək, qürur mənbəyimiz olacaq.

Ailənin hər bir üzvünün söhbəti cümlə-cümlə qulaqlarımda çınlayır. Onların hər birinin 33 il öncəki itkilərini böyük yanğı hissi ilə yada salmalarını, eyni zamanda onunla fəxr etdiklərini xəyalımda canlandırıram. Süsən xanımla söhbətim zamanı ona da söylədiyim fikirləri yenidən xatırlayıram: yüzlərlə şəhidimiz var ki, toysuz-büsətsiz, övladsız dünyalarını dəyişiblər, nakam, qısa bir həyat yaşayıblar – İlhamla Fərizə kimi. Onlardan fərqli olaraq bu gün Mirəyyubun ocağının işığını yandıranlar – Mirqafarla Könül və nəvələriniz sizin təsəlliniz deyilmi?.. Bəs 2020-ci ilin 44 günlük payızı necə, 30 il əvvəlki yaraların məlhəmi olmadımı? Böyük Zəfərimiz qürur yerimiz, bizi dünyaya yenidən tanıdan böyük hadisə, tarixi ədalətin bərpası oldu. Süsən xanımın son cümlələri: İnanın ki, 30 il yanan ürəyimə tək o 44 gündə su çiləndi. Zəfər mənim Mirəyyubumu qaytardı evimə sanki. Qisasları alındı bütün şəhidlərimizin. Bizsə illərdi ki, bunu gözləyirdik...

Mətanət Məmmədova

Milli Məclis Naxçıvan Konstitusiyasına dəyişiklikləri birinci oxunuşda qəbul edib

Milli Məclisin dünən keçirilən iclasında “Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklərin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası qanununun layihəsi müzakirəyə çıxarılıb. SİA xəbər verir ki, Konstitusiyası qanunu layihəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasına 2 yeni maddənin (maddə 3-1 və maddə 28-1) əlavə edilməsi, 1 maddənin (maddə 5) çıxarılması, bir sıra maddələrdə və Preambula hissədə isə dəyişikliklər edilməsi nəzərdə tutulub. Layihəyə əsasən, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 134-cü maddəsinin III hissəsində qeyd olunan Naxçıvan Muxtar Respublikasının Azərbaycan Respublikasının ayrılmaz tərkib hissəsi olmağı ilə bağlı müddəa Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasının Preambulasında da əksini tapacaq. Konstitusiyaya əlavə edilməsi nəzərdə tutulan “Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyi” adlı 3-1-ci maddəyə əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyi Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müəyyən etdiyi vəzifələri yerinə yetirən icra orqanıdır və ona rəhbərliyi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən və birbaşa Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə tabe olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi həyata keçirir.

Layihədə əlavə edilməsi nəzərdə tutulan digər maddə “Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin buraxılması” adlı 28-1-ci maddədir. Bu maddədə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin 31 deputatın tələbi ilə və ya Konstitusiyanın müvafiq maddələrində göstərilən vəzifələrini aradan qaldırma bilməyən səbəblər üzündən icra edə bilmədikdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən buraxılması qeyd olunur. Konstitusiyası Qanunu layihəsində nəzərdə tutulan dəyişikliklərdən biri “Naxçıvan Muxtar Respublikasının ali vəzifəli şəxsi” adlı 5-ci maddənin çıxarılmasıdır. Layihəyə əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə seçkiləri Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin təklifləri əsasında Azərbaycan Respublikası Prezidenti təyin edəcək (maddə 13, hissə II).

Bundan başqa, layihədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və ya Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin təklifi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sessiyasının qapalı iclasının keçirilməsi bilməsi nəzərdə tutulur (maddə 18, hissə IV).

Konstitusiyası Qanunu layihəsinə əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə seçkilər və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi deputatlarının statusuna dair qanunlar 31 səs çoxluğu ilə, qalan məsələlərə dair qanunlar isə 23 səs çoxluğu ilə qəbul ediləcək (maddə 24, hissə II). Layihəyə uyğun olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri seçilmək üçün Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində beş ildən az olmayaraq daimi yaşamaq tələbi aradan qaldırılacaq (maddə 29, hissə II).

Nəzərdə tutulan digər dəyişiklik Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerli icra hakimiyyətləri başçıları Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin edilməsidir (maddə 32.4-1). Konstitusiyası Qanunu layihəsinə əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə tabe olmayacaq və iş qaydasını Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla müəyyənləşdirəcək. Layihədə, həmçinin, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Qanununa uyğun olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədrinin aktlarının artıq qərar deyil, sərəncam adlandırılması nəzərdə tutulub (maddə 33). Layihəyə əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasına dəyişikliklər və əlavələr haqqında Konstitusiyası qanunları yox, qanunlar qəbul ediləcək (maddə 50). Layihədə, həmçinin, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunlaşdırma, dəqiqləşdirmə və texniki xarakterli bir sıra dəyişikliklər nəzərdə tutulub. Müzakirələrdən sonra qanun layihəsi səsverməyə çıxarılaraq birinci oxunuşda qəbul edilib.

Aslan çənəsindən qaçış

Tehranın nüvə proqramı, İsrailin hücumu və Avropadan reaksiya

Cenevrədə Aİ3 (Böyük Britaniya, Fransa və Almaniya), Aİ və İran arasında danışıqlar keçirilib və bu, İsrailin "Şir kimi insanlar" əməliyyatının başlamasından sonra Qərb diplomatları ilə ilk üz-üzə təması qeyd edib. İranın nüvə və ballistik proqramlarının taleyini müzakirə edən məsləhətləşmələr iyunun 20-də ABŞ prezidenti Donald Trampın İsrailin İrana zərbələrinə qoşulmaq barədə düşündüyü iki həftəlik fasilə fonunda çağırılıb.

Ekspertlər hesablayıblar ki, yəhudi dövlətinin iqtisadiyyatı Tehrana qarşı hərbi kampaniyanın cəmi bir günündə 200 milyon

imkan verilməlidir.

Cenevrədəki görüş İsrailin genişmiqyaslı hərbi kampaniyası başlayandan bəri İran tərəfi ilə Qərb rəsmiləri arasında ilk üz-üzə təmas olub. WP-yə danışan başqa bir məmurun sözlərinə görə, İranla 2015-ci il nüvə sazişini (Birgə Hərtərəfli Fəaliyyət Planı, JCPOA) imzalayan Avropa ölkələri aylardır ABŞ-İran nüvə müzakirələrinə qoşulmaq istəyirdilər, lakin ABŞ onlara mane olub. Mühəribə yəqin ki, bu şəraiti dəyişdi. Görüşdən əvvəl Paris bəyan edib ki, İranın nüvə problemi İsrailin seçdiyi güc yolu ilə aradan qaldırılmalıdır. Fransa prezidenti Emmanuel Makron deyib: "Heç kim ciddi şəkildə inana bilməz ki, bu təhlükə yalnız cari əməliyyatlarla aradan qaldırılabilir". "Niyə? Çünki bəzi zavodlar var ki, onlar yaxşı qorunur və bu gün heç kim

aparılan danışıqlardan xəbərdardır. Ağ Ev rəsmi olaraq elan edib ki, Donald Tramp ABŞ-ın İrana zərbələrə qoşulma ehtimalını nəzərdən keçirmək üçün iki həftə vaxt alıb. Ağ Evin mətbuat katibi Caroline Levittin izah etdiyi kimi, fasilə lazımdır, çünki "substantiv danışıqlar üçün şans var". Xanım Levitt vurğulayıb ki, istənilən diplomatik razılaşma İranın həтта minimum səviyyədə uranı zənginləşdirə bilməyəcəyini və nüvə silahı yarada bilməyəcəyini təmin etməlidir. Vaşinqtonun özü də mühəribə başlayan Tehranla əlaqə saxlayır. ABŞ-ın xüsusi elçisi Steve Witkoff və İranın xarici işlər naziri Abbas Əraqçi İsrailin iyunun 13-də "Şir kimi insanlar" əməliyyatına başladığı vaxtdan bəri bir neçə dəfə telefonla danışmış, Reuters mənbələri bildirir. Yaxın Şərqdəki diplomatlardan biri agentliyə bildirib ki, ilk zəng çıxılmaz vəziyyətdən çıxmaq üçün öz təkliflərini təqdim edən ABŞ-ın təşəbbüsü ilə baş tutub. Əraqçi amerikalı həmsöhbətinə deyib ki, İran "nüvə" məsələsində çeviklik nümayiş etdirməyə hazırdır, ancaq Birləşmiş Ştatlar İsraili bombardmanları dayandırmağa məcbur edərsə, bu reallaşa

iyunun 20-də İsrailin müdafiə naziri İsrail Katz bildirib ki, İsrail qüvvələrinə İran rəhbərliyinin "bütün simvollarını", "əhalinin sıxışdırılması mexanizmlərini" və "hakimiyyət sütunlarını" vurmaq göstərişi verilib. İsrail Ordusunun sözcüsü Efi Defrin brifinqdə deyib ki, əməliyyat hələ bitməyib və daha çətin günlər bizi gözləyir. "Biz raket atəşinin və zərərin miqdarını azaltmaq üçün lazım olan hər şeyi edirik, lakin müdafiə hava keçirmir. İranın hələ də bildiyimiz kimi, istifadə etmək niyyətində olan imkanları var". Və sanki bu qiymətləndirməni təsdiqləmək üçün iyunun 20-də günortadan sonra İran tərəfi İsrailə qarşı yeni birləşmiş hücumlar dalğası başladı, lakin bunların hamısı dəf edilməyib. Eyni zamanda, əməliyyat üçün son tarix haqqında çox az şey məlumdur. Reyxman Universitetinin Aaron İqtisadi Siyasət İnstitutunun ekspertləri İsrailin çətin ki, uzun sürən mühəribə apara bilsin. Onların hesablamalarına görə, yəhudi dövləti "Şir kimi insanlar" əməliyyatı çərçivəsində gündə 200 milyon dollara qədər vəsait xərcləyə bilər. İqtisadi Siyasət İnstitutu hesab edir ki, hərbi kampaniya bir ay davam edərsə, bu, hökumətə təxminən 12

dollara qədər itirir və İsrailin təbşasına mühəribə aparmağa gücü çatmaya bilər. İyunun 20-də İsveçrədə Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya, İran xarici işlər nazirləri, Avropa İttifaqının xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsinin iştirakı ilə danışıqlar keçirilib. Avropa hakimiyyət orqanları bu görüşü Tehrani öz ərazisində gedən döyüşlərin dərinləşməsi fonunda güzəştə getməyin zəruriliyinə inanmaq üçün çağırıb. "The Washington Post"-un (WP) istinad etdiyi rəsmilər izah ediblər ki, "Avropa üçlüyü" nöqtəy-nəzərindən Tehran indi ən həssas vəziyyətdədir və bu günlərdə üfudə gözlənilən Amerika bombardmanlarından qaçmaq üçün ona

İranda 60%-ə qədər zənginləşdirilmiş uranın harada yerləşdiyini dəqiq bilmir. Ona görə də texniki ekspertiza və danışıqlar yolu ilə İranın nüvə proqramına nəzarəti bərpa etməliyik". WP mənbələrinin bildirdiyinə görə, Avropa ölkələri sövdələşməni "ya bu şəkildə, ya da heç cür" prinsipi ilə təbliğ edirlər. Həvəsləndirici vasitələrdən biri kimi Tehrana öz siyasi rejimini qoruyub saxlamağa icazə veriləcək ki, bu rejimin ləğvi indi açıq şəkildə İsrailin əməliyyatın məqsədlərindən biri kimi qeyd edilir.

Vaşinqton Tehranla mühəribə planını təsdiqləyib

ABŞ İranla "Avropa üçlüyü" arasında

bilər. "Biz həmişə sülh və sabitliyə can atmışıq, lakin indiki şəraitdə tətbiq edilmiş mühəribəyə son qoymağın yeganə yolu düşmənin təcavüzünə qeyd-şərtsiz son qoymaq və sionist terrorçuların avantüralarına tamamilə son qoymaq üçün demir örtüklü zamanətdir. Bununla belə, görünür, yəhudi dövləti təslim olmaq niyyətində deyil.

milyard dollara başa gələcək. Tədqiqatçıların fikrincə, bu, milli iqtisadiyyat üçün son dərəcə təhlükəlidir, çünki onun əhəmiyyətli bir hissəsi regional düşmənin aktiv "hücumları" qarşısında əməliyyatları atıq dondurub.

Ardı Səh. 6

Aslan çənəsindən qaçış

Əvvəli-Səh-6

İranın nüvə proqramının qısa tarixi

İsrail İranın nüvə və müdafiə sənayesinə qarşı hərbi əməliyyatını davam etdirir və Vaşinqton Tehranla birbaşa qarşıdurmanı istisna etmir. Bu yerdə İranın nüvə proqramının tarixini xatırlatmaq, bütövlükdə son 70 ildə görülən işlərə diqqət çəkmək pis olmaz. 1953-cü ildə, tarixdə nüvə silahının ilk və son döyüş istifadəsindən səkkiz il sonra, ABŞ prezidenti Duayt Devid Eizenhauer BMT Baş Assambleyasında çıxış edərək, ABŞ-ın "dəhşətli atom dilemmasının həllinə kömək etmək və üreyimizi və zəhmimizi insanın ölümünə deyil, onun ölümünə möcüzəli yol tapmağa həsr etmək" haqqında "təleyüklü qərarını" elan etdi. Atom enerjisindən dinc məqsədlərlə istifadə sahəsində əməkdaşlığa və əvvəllər belə texnologiyalara malik olmayan ölkələrə nüvə tədqiqatlarının açılmasına yönəlmiş Amerika Sülh üçün Atom proqramı belə başladı. Proqram çərçivəsində ilk tədqiqat mərkəzləri İsrail və Pakistanda tikilib. 1957-ci ildə monarxiya İranı proqrama qoşuldu. Neft ehtiyatlarına görə dünyanın üçüncü ölkəsi o zaman Şah Məhəmməd Rza Pəhləvi tərəfindən idarə olunurdu. O dövrdə ABŞ-ın regionda əsas müttəfiqi olan İran Ağ Ev tərəfindən Yaxın Şərqdə sabitlik mənbəyi kimi qəbul edilirdi. 1958-ci ildə İran Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyinə (MAQATE) üzv oldu, 1968-ci ildə isə Nüvə Silahlarının Yayılması Müqaviləsinə (NPT) qoşuldu. 1974-cü ildə birbaşa şahın nəzarətində olan İranın Atom Enerjisi Təşkilatı yaradıldı. Ölkənin 2046-cı ilə qədər tükənməli olan neft ehtiyatlarının hesablamalarına əsaslanaraq, şah 20 il ərzində 23 reaktorun tikintisini və tam nüvə yanacaq dövrü texnologiyasının yaradılmasını nəzərdə tutan nüvə energetikasının inkişafı planını elan etdi. İş üçün ABŞ, Almaniya və Fransadan mütəxəssislər və texnologiya daşıyıcıları cəlb edilib, iranlı nüvə fizikləri dünyanın müxtəlif ölkələrində təlim keçiblər. 1975-ci ildə Alman Siemens şirkətinin bölməsi İranın Buşehr şəhəri yaxınlığında Yaxın Şərqdə ilk atom elektrik stansiyasının tikintisinə başladı. Layihə, şah İranının bütün nüvə proqramı kimi, İslam İnqilabının başlanğıcı ilə dondurulmuş və yalnız 30 ildən çox müddət sonra Rusiyadan gələn mütəxəssislər tərəfindən tamamlanmışdır.

Allah aslanı əvəz etdi

1950-ci illərin əvvəllərindən Məhəmməd Rza Pəhləvi ölkədə radikal qərbəşmə və deislamizasiya həyata keçirdi. Şah dövründə İran İsrailə dostluq münasibətləri saxlayırdı. BMT-nin Fələstini yəhudi və ərəb dövlətlərinə bölmək planının əlanından dərhal sonra başlayan ərəb-İsrail müharibələri zamanı Tehran Təl-Əvivi neft və qazla təmin edirdi. İran şahı ölkənin dindar əhalisi arasında populyar deyildi. Dövlət aparatında inflyasiya və korrupsiya fonunda qərbəyönü siyasət, xüsusən də dini islam icmalarının yoxsul təbəqəsi arasında kütləvi etirazlara səbəb oldu. Buna görə də 1957-ci ildə Mossad, CIA və MI6-nın köməyi ilə İranda dövlət əleyhinə hər hansı hərəkəti sərt şəkildə yatıran SAVAK gizli polisi yaradıldı. 1963-cü ildə monarx ölkədə "Ağ inqilab" - siyasi və sosial-iqtisadi islahatlar kompleksi elan etdi, lakin 1979-cu ildə dərin dövlət böhranı yeni bir inqilaba - islam inqilabına səbəb oldu və Pəhləvi sülaləsi süqut etdi. On iki şiə ruhanilərinin nümayəndələri hakimiyyətə gəldilər.

Ali lider Ruhullah Xomeyni bəyan edib ki, İran "İsrailin islam üçün müqəddəs yerləri işğal etməsinə heç vaxt qəbul etməyəcək" və İsraili tanımayacaq. Ölkənin bayrağında qədim Fars dövlətinin rəmzi olan qılıncı şir "Allah" sözünün xəttatlıq variantı ilə əvəz

edildi, yaşıl və qırmızı zolaqlarda "Allah Əkbər" sözləri yazıldı. Ruhullah Xomeyni tərəfdarları kommunistlərdən tutmuş liberal-lara qədər "Allahın düşmənlərinə" son qoymağa çağırırdı. Xarici kinoya qadağa qoyuldu. Ədəbiyyat Bürosu mediaya nəzarət etmək üçün yaradıldı. Xüsusilə qadınlar üçün şəriət qanunlarının icrası gücləndirildi. Çoxarvadlılıq və cismani cəza tətbiq edildi. 1984-cü ilə qədər şəriət qanunu ilə edam edilənlərin ümumi sayı 40.000-ə çatdı. 1980-ci ildə ABŞ Tehranla diplomatik əlaqələri kəsdi və birtərəfli sanksiyalar tətbiq etdi. Ayətullah Xomeyninin "qeyri-islam" hesab etdiyi nüvə proqramı dayandırıldı. Dondurma həm də baha başa gələn səkkiz illik İran-İraq müharibəsi ilə bağlı olub, bu müharibə zamanı İsrail rəsmi münasibətləri kəsməsinə baxmayaraq, İranı silahla təmin etdi. Sonrakı dörd onillikdə İran-İsrail münasibətləri proxy müharibələri formasını aldı.

Nüvə təhlükəsinin mənbəyi

İran 1980-ci illərin sonlarında nüvə texnologiyasını inkişaf etdirmək səylərini artırırdı. Pakistanın nüvə proqramının rəhbəri Əbdül Qadir Xanın yaratdığı qeyri-qanuni şəbəkə vasitəsilə Tehran uranın zənginləşdirilməsi üçün sentrifuqaların dizaynlarını əldə edib. 1992-ci ildə İran Rusiya ilə nüvə enerjisindən dinc məqsədlərlə istifadə sahəsində əməkdaşlıq, eləcə də Buşehr reaktorun tikintisinin başa çatdırılması haqqında saziş imzalayıb. 1992-1993-cü illərdə Vaşinqton və Təl-Əviv Dövlət Departamentinin terrorizmə sponsorluq edən dövlətlər siyahısına daxil edilmiş İranı hərbi nüvə proqramına malik olmaqda ittiham edirdilər. 1996-cı ildə İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu dünya ictimaiyyətinə onun fikrincə, dünya üçün nüvə təhlükəsi mənbəyi olan İran və İraqı təcrid etməyə çağırıb. İran obyektlərində qeydiyyatdan keçməmiş sentrifuqalar MAQATE mütəxəssisləri tərəfindən yalnız 2003-cü ildə aşkar edilib.

Eyni zamanda İsrailin müdafiə naziri Şaul Mofaz İranın nüvə obyektlərinin məhv edilməsi üzrə əməliyyatın keçiriləcəyini istisna etmədiyini bildirib. 2003-cü ildə beynəlxalq təzyiqlər altında Tehran NPT-yə xüsusi protokol imzaladı və ağır su və uranın zənginləşdirilməsi zavodlarının istehsalını dayandırdı, 2004-cü ildə isə "Avropa üçlüyü" (Fransa, Böyük Britaniya və Almaniya) ilə "uzunmüddətli saziş" in bağlanması üçün danışıqlara başlamaq üçün müqavilələri ratifikasiya etdi. 2005-ci ildə "İsraili xəritədən silmək" çağırışları və Holokostu inkar etməsi ilə tanınan müəfəzkar Mahmud Əhmədiqad İran prezidenti seçildi. O, nüvə layihəsini bərpa etdi və danışıqları demək olar ki, dayandırdı, bunun ardınca ABŞ-dan daha çox, BMT Təhlükəsizlik Şurasından isə birinci sanksiyalar gəldi. 2022-ci ilə qədər İran sanksiyalarına məruz qalan şirkətlərin və şəxslərin sayına görə dünya lideri olaraq qaldı. 2006-cı ildə ABŞ, Çin və Rusiya danışıqlara qoşuldu və "Avropa üçlüyü" "altılıq" vasitəçisi kimi quruldu. Təzyiqlərə baxmayaraq, Tehran tam nüvə yanacaq dövrüyünün yaradılmasını başa çatdıraraq nüvə proqramını inkişaf etdirməyi dayandırmadı. 2011-ci ildə Buşehr Atom Elektrik Stansiyası, bir il sonra isə yerin 80-90 metr dərinliyində yerləşən gizli uranın zənginləşdirilməsi üzrə Fordo zavodu fəaliyyətə başladı. Bu gün İranın siyasi sistemi teokratik və cümhuriyyət xüsusiyyətlərini birləşdirir. Dövlət başçısı Rəhbər hakimiyyətin qanunvericilik, icra və məhkəmə qollarına formal olaraq nəzarət edən ən nüfuzlu şiə ilahiyatçısıdır və ali baş komandandır. O, Ekspertlər Şurası tərəfindən ömürlük seçilir. 1979-cu ildən bəri rəhbər bir dəfə dəyişdi. Prezident dövlətdə ikinci şəxs, icra hakimiyyətinin başçısıdır. Praktikada o, rəhbərdən daha çox ölkənin cari işlərinə qarışır. Hökumətə başçılıq edir, dövlət büdcəsinin icrasına cavabdehdir, xarici dövlətlərlə müqavilələr imzalayır. Ümumi seçkilərdə dörd il müddətinə seçilir. 46 il ərzində doqquz prezident olub.

Nüvə sazişi

2013-cü ildə Mahmud Əhmədiqad prezident olaraq nüvə proqramı ətrafında gerginliyi azaltmaq kursu keçən Həsən Ruhani əvəz etdi. 2015-ci ildə altılıq və İran Tehranın nüvə proqramının dinc xarakter daşmasını təmin etmək öhdəliyi müqabilində bütün beynəlxalq sanksiyaların təcridcən ləğvinə nəzərdə tutan Birgə Hərtərəfli Fəaliyyət Planını (JCPOA) hazırlayıb. Saziş 2015-ci il iyulun 14-də imzalanıb və BMT-nin 2231 sayılı qətnaməsində öz əksini tapıb. İran öhdəlik götürdü:

15 il ərzində onların sərəncamında 300 kq-dan çox olmayan aşağı zənginləşdirilmiş uranın (3,67%-ə qədər, bu, atom elektrik stansiyalarının istismarı üçün tələb olunan radioaktiv izotop uran-235-in konsentrasiyasıdır) olması;

yüksək zənginləşdirilmiş uran və silah dərəcəli plutonium istehsal etməmək;

nüvə sentrifuqalarının sayını 19 mindən 6,1 minə endirmək;

Fordodakı zənginləşdirmə zavodunu texnologiya mərkəzinə çevirmək;

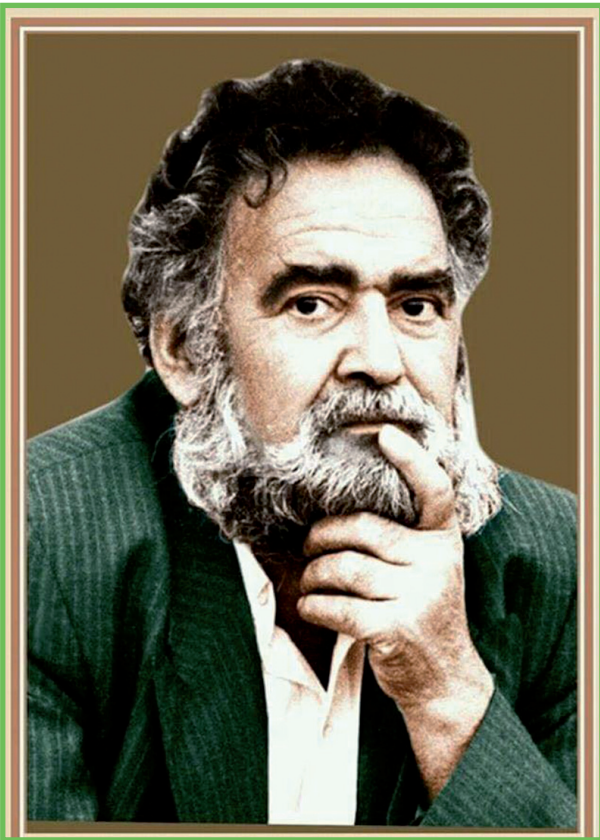
Arakdakı reaktordan yalnız dinc məqsədlər üçün istifadə etmək;

MAQATE müfəttişlərinə öz nüvə obyektlərinə girişə icazə vermək.

Nüvə sazişinin bağlanması ABŞ prezidenti Barak Obamanın əsas xarici siyasət uğurlarından biri hesab olunurdu. Lakin 2017-ci ildə hakimiyyətə gələn Donald Tramp bu müqaviləni indiyə qədər bağlanmış ən pis razılaşmalardan biri adlandırır. Onun fikrincə, JCPOA İrana nüvə silahı inkişaf etdirməyə davam etməyə və eyni zamanda maddi fayda əldə etməyə icazə verdi, ABŞ isə bunun müqabilində heç nə almadı. MAQATE dəfələrlə İranın JCPOA çərçivəsində üzərinə götürdüyü öhdəliklərə tam əməl etdiyini təsdiqləyib, lakin 2018-ci ilin aprelində İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu İranın gizli nüvə proqramına malik olduğunu açıqlayıb. Bundan qısa müddət sonra Donald Tramp nüvə sazişindən çıxdığını rəsmən elan edərək, bunun "yalanlara əsaslandığını" deyib və sanksiyaları bərpa edib. Al, Rusiya və Çin ABŞ-ın hərəkətlərini pisləsələr də, razılaşmanı qorumaq üçün ABŞ-ın sanksiyalarına qarşı tədbirləri tez bir zamanda inkişaf etdirdi bil-mədilər. 2019-cu ildə Tehran öz öhdəliklərini təcridcən dayandırmışa başladığını rəsmən elan etdi. Natanzdakı uranın zənginləşdirilməsi zavodlarının, Ərakdakı reaktorun və Fordodakı yeraltı qurğunun gücü bərpa edilib. 2020-ci ildə Mossad agentləri İranın nüvə proqramının rəhbəri sayılan nüvə fiziki Möhsün Fəxrizadəni öldürüb. 2021-ci ildə İran MAQATE-nin öz obyektlərində yoxlamalarını faktiki olaraq dayandırdı və Natanz zavodunda uranı 60%-ə qədər zənginləşdirməyə başladı. Nüvə silahı yaratmaq üçün lazım olan zənginləşdirmə səviyyəsi 90%-dən çoxdur. Müqaviləni bərpa etmək cəhdləri Co Bayden administrasiyası dövründə edilib, lakin nəticəsiz qalıb. Ağ Evə qayıdan Donald Tramp yeni müqavilə bağlamaq niyyətində olduğunu açıqlayıb. Mart ayında o, Əli Xamneyiyə məktub göndərərək razılaşmanın bağlanması üçün iki aylıq müddət təyin edib və imtinanın "nəticələri" ilə hədələyib. İki ay sonra, iyunun 13-nə keçən gecə İsrail İrana hücum etdi.

V.VƏLİYEV

İstiqlal aşiqi Xəlil Rza Ulutürk

Kim qorumur öz yurdunu-yuvasını Udmasın yurd havasını!!!

Azərbaycanda haqq səsi, harayı, sərt baxışları, fikirləri ilə tanınan və sevilən, böyük bir məhəbbətin əhatəsində yaşayan xalq şairi Xəlil Rza Ulutürk. Bu ismi və müəllifi olduğu yaradıcılıq irsini sevməyən tapılmaz. Hər mısrası şair olaraq onun kimliyini təqdim edib. Vətənpərvərlik duyğuları ilə zəngin ictimai-siyasi mövzulu yaradıcılığı xalqımızın bədii-poetik fikir salnaməsinin parlaq səhifələrini təşkil edən Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə üsyankar şair olaraq daxil olub. Yaradıcılığı boyu qələmə aldığı misaralardakı vətən məhəbbəti, torpaq sevgisi, sülh, əmin-amanlıq, azadlıq kimi dəyərlər ana xətt olaraq davam edib. Əzəmət, məğrurluq, qürur mısralarından sezilərək ədəbi nümunələrini bəzəmişdir. Azərbaycanı sevvən, onun müstəqil dövlət olması arzusu ilə yaşayan və çarpışan, bütün buxovları qırmaq, zəncirləri yox etmək, müstəmləkə və zülmün qarşısına sədd çəkmək istəyi onu azadlıq şairinə çevirdi. Bu məqsədlə yaradıcılıq yolunu davam etdirən Xəlil Rza Ulutürk zəngin və özünəməxsus bir irs yaratdı.

ƏDƏBİ ALƏMƏ AÇILAN YOLLAR

XX əsr Azərbaycan poeziyasının tanınmış nümayəndəsi, xalq şairi, filologiya elmləri doktoru, professor Xəlil Rza Ulutürk müasir Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına töhfələr verən vətən sənətkarı olaraq müstəsna rola malikdir. Azərbaycanın sevimli şairinə çevrilən Xəlil Rza Ulutürk kiçik yaşlarından, elə məktəb illərindən öz çalışqanlığı, fərasəti və davranışı ilə müəllimlərin, valideynlərinin rəğbətini qazanıb. Orta məktəbdə oxuduğu illərdə ədəbiyyata həvəs göstərən, elə Salyan şəhər kitabxanasının ədəbiyyat dərnəyinə üzv yazılıb. Onun tərcümeyi-halını əks etdirən mənbədə göstərilir ki, 1939-1949-cu illərin məktəb həyatı Xəlilin bədii ədəbiyyat aləminə, necə dəyərlər, poeziyanın əzablı, romantik yaradıcılıq meydanına çıxması üçün hazır-

lıq dövrü oldu. Onun şifahi xalq ədəbiyyatını, klassik və müasir yazıçıların əsərlərini mütaliə etməsi, istər-istəməz onda yazıb-yaratmağa güclü həvəs oyadıb. Xəlil onu həyəcandır, düşündürən hadisələri bəzən poetik dillə ifadə etməyə çalışdı. Onun ilk mətbu şəri "Kitab" 1948-ci ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində dərc olunub. 1949-cu ildə Xəlilin Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsinə daxil olması, eləcə də Bakı ədəbi mühiti onun yaradıcılıq imkanlarına geniş yol açdı. Universitetdə ədəbiyyatşünas alim Cəfər Xəndanın, sonralar şair Bəxtiyar Vahabzadənin rəhbərlik etdiyi ədəbi dərnəkdə, Azərbaycan Yazıçılar Birliyində xalq yazıçısı Mirzə İbrahimovun başçılığı ilə keçirilən "Gənclər günü" məşğələlərində fəal iştirak etməsi Xəlil Rzanın şair kimi

püxtələşməsinə ciddi təsir göstərdi.

Ali təhsilini başa vuran Xəlil Rza əmək fəaliyyətinə "Azərbaycan qadını" jurnalı redaksiyasında başlayıb. O, burada ədəbi işçi vəzifəsində çalışdığı iki ildə dövrü mətbuatda çap etdirdiyi məqalə və şerlərlə ədəbi ictimaiyyətin diqqətini cəlb edib. Gənc şair 1954-cü ildə SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü seçilir. Onun ilk şerlər toplusu – "Bahar gəlir" kitabı da nəşr olunur. 1957-ci ilin avqust ayında Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Xəlil Rzanı Moskvaya, M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyat İnstitutu nəzdində olan ikillik Ali Ədəbiyyat kurslarına göndərməsi də gənc şairin gələcəyinə inamla bağlı idi. Xəlil Rza institutda rus ədəbiyyatının görkəmli sənətkarı Pavel Antokolskinin rəhbərlik etdiyi bölmədə poeziyanın nəzəri əsaslarını öyrənməklə yanaşı, dünya xalqlarının mədəni irsi ilə yaxından tanış olub.

O SAHİLİ, BU SAHİLƏ BİRLƏŞDİRƏN, POLAD KÖRPÜM QILINCIMDIR, GÜNƏŞDİMDİR

Xəlil Rza Bakıya qayıtdıqdan sonra Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun aspiranturasında təhsilini davam etdirib. O, 1963-cü ildə "Müharibədən sonrakı Azərbaycan sovet ədəbiyyatında poema janrı (1945-1950)" mövzusunda yazdığı dissertasiyanı uğurla müdafiə edib, filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə layiq görülüb. Müəllim kimi çalışdığı ilk illərdə Xəlil Rza dərş proqramı çərçivəsi ilə məhdudlaşmayıb, vətənpərvərlik ruhlu mühazirələrində qədim milli bəşəri dəyərlərimizdən və doğma dilimizdən ürək yangısı ilə söhbət açıb.

Kim qorumur öz yurdunu-yuvasını
Udmasın yurd havasını!!!

Kim qorumur öz dilini

İtsin mənim gözümdən qoy ilim-ilim!

O sahili, bu sahilə birləşdirən,

Polad körpüm qılincımdır, günəşdirdim
Mənim dilim!!!

Ötən əsrin 80-ci illərinin axırlarında xalq azadlıq hərəkatı genişləndiyi zaman Xəlil Rzanın gur səsi Azərbaycanın bütün məkanında eşidilirdi. O, bütün varlığı ilə

xalq hərəkatına qoşularaq, hər yerdə rus şovinist siyasətini, Dağlıq Qarabağ torpağına təcavüz edən erməni daşnaklarını odlu-alovlu çıxışları ilə ifşa edirdi:

Biz Türküstan elləriyik,
Qeyrət, qüdrət selləriyik.

Daşnakları qovan bizik,

Dar gözləri ovan bizik.

Yeter meydən suladılar,

Yurdumuzu taladılar.

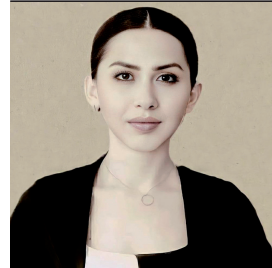
Son günlərini yaşayan sovet imperiyası ömrünü uzatmaq üçün 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycanın paytaxtı Bakıda dinc əhaliyə vəhşicəsinə divan tutdu. Bu qətlə, soyqırım siyasəti Qorbaçovun və onun əlaltılarının iradəsi ilə icra edilirdi. Bütün dünyanın açıq fikirlil adamları bu aksiyanı, bəşər tarixində misli görünməmiş qətləmlə lənətlə qarşıladılar. Sovet ordusu tərkibində zirehli tanklarla, hərbi gəmilər və müasir silah növləri ilə yaraqlanıb xüsusi tapşırıqla Bakını gülləbaran edənlərin törətdiyi cinayətlər Xəlil Rzanı sarsıtmışdı. O, bütün qüvvəsi ilə gecə-gündüz dinclik bilmədən, ürəyini məşələ çevirib xalqı düşmənlərə qarşı mübarizəyə səsləyirdi.

ARAMSIZ SORĞU-SUAL, AĞIR İTTİHAM

1990-cı il yanvarın 26-da Xəlil Rza SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi əməkdaşları tərəfindən həbs edilib Moskvaya Lefortovo həbsxanasına göndərilir. Aramsız sorğusual, ağır ittiham şairin iradəsini qıra bilmir, o, zindanda da mübarizəsini davam etdirir. 8 ay 13 gün öz mühitindən təcrid olunmuş şair odlu-alovlu qəlbini işığında "Lefortovo gündəliyini", 200-dən çox, şer, poema və məktubunu qələmə alır. Bu əsərlər mübariz şairin ictimai-siyasi dünyagörüşünü əks etdirməklə yanaşı, öz siqleti, bədii dəyəri, məzmunu cəhətdən milli poetik fikri zənginləşdirən misilsiz abidədir. "Lefortovo gündəliyi" şairin qəbul etdiyi Ulutürk təxəllüsünün vəsiqəsidir. Xəlil Rza 1990-cı il yanvarın 29-dək – 40 illik ədəbi-bədii yaradıcılığı dövründə öz əsərlərini "Xəlil Xəlilov", "Xəlil Xəlilbəyli", "Xəlil Odsever", "Xəlil Rza" təxəllüsləri ilə çap etdirib. "Xəlil Rza Ulutürk" təxəllüsü isə şairin keçdiyi mübarizə yolunun, ədəbi-mənəvi axtarışlarının məntiqi nəticəsi idi. Şair ömrünün son illərində, dörd il beş ay, 22 gün - 1994-cü il iyun ayının iyirmi ikisində, dünyasını dəyişən günədek yazdığı şerlərdə və nəşr etdirdiyi kitablarda Xəlil Rza Ulutürk imzasını qoymuşdur. Şairin vəfatından sonra, onun ömür-gün yoldaşı Firəngiz xanım XX əsrin axırlarından bu günədek Xəlil Rzanın şerlərini, gündəliklərini və tərcümələrini sahman salıb sanballı kitab halında Xəlil Rza Ulutürk imzası ilə nəşr etdirib. O, Xəlil Rzanın yarımçıq işlərini – "İşıq üzü görməyən küll halında qalmış əsərlərini" nəşr etdirməklə "onunla nəfəs alır", onu yaşadır, onu ölməzliyə, əbədiyyətə qovuşdurur.

Xatırladım ki, Lefortovo həbsxanasında şəkər xəstəliyi olan Xəlil Rzanın səhəti pozulmuşdu. 1990-cı il oktyabrın 9-da qatarla Moskvadan Bakıya gətirilən Xəlil Rza, bir ay davam edən məhkəmə prosesindən sonra azadlığa buraxılır. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə azadlıq çarçısı kimi daxil olan şairin bədii yaradıcılığının barlı-bəhərli çağında vətən eşqi, xalq məhəbbəti ilə çırpınan ürəyi döyünməkdən qalır.

Zümrüd BAYRAMOVA

Lələ Mehralı

Qaranquşlar, bayquşlar...

İki gündür Bakı səmasında xeyli qaranquş var, Bayılda, Sahil ərazisində ayrı-ayrı vaxtlarda rast gəldim. Elə sevinirəm ki onları gördüyümə. Qaranquş mənim uşaqlığımdır, xatirələrimdir, qayğısız illərimdir. Uşaqlıq xatirələrimin hamısında qaranquş var, çünki evimizin divarında onların yuvası vardı, hər yaz geri qayıdanda o yuvada bala çıxarırdılar, hər səhər biz o balaların səsinə oyanırdıq. Təbii zəngli saatımız qaranquşlar idi yəni. Neçə dəfə yuvadan yerə düşmüşdü balalar, nərdivanla çıxıb yerinə qoyurduq. Yadımdadır, yuvanın olduğu divarın dibinə, yerə düşəncələr düzmüşdük uşaq aqlımızla ki, balalar yuvadan yerə düşəndə zədə almasın.

Bizi qaranquşun müqəddəs olmasına inandırmışdı böyüklər. Qaranquşun yuvasını uçuranın, balasını öldürənin yurdu viran qalır, övladları zərər görür deyirdi nənəm. Qaranquşlar da hər adamın evinə yuva qurmazdı. Yuvasını hördüyü evə bərəkət gətirdiyinə inanılırdı. Onlar sülhün, dincliyin, bərəkətin, yazın simvolları idi bizim gözümüzdə.

Qida zəncirində, ekoloji tarazlıqda da rolları böyükdür qaranquşların. Məsələn, ağcaqanadların çoxalmasının səbəbi qaranquşların azalmasıdır. Əgər bir mühitdə qaranquşlar azalırsa orda ekoloji tarazlıq pozulub, su çirklənib, torpaq zəhərlənib, oksigen məhv olub deməkdir. Bakı səmasında qaranquş görmək möcüzə kimi bir şeydir bu vəziyyətdə. O Bakının ki, nə suyu içiləsidir, nə havası udulasıdır. Əgər qaranquşlar Bakı səmasında süzülərsə ekoloji tarazlığı bərpa etmək barədə görülən tədbirlər bir nəticə verir deməli.

Qaranquşdan yazdım, bayquşu xatırladım. Nənəm onun səsi gələn kimi deyirdi: "Xoş gəlmisən a bəy quşu". Gətirib çörəyin üstünə duz səpib hasarın üstünə qoyurdu. "Bəy quşunu adına layiq qarşılayarlar" deyirdi. Amma el arasında "bayquşun qonduğu yurd viran qalır" deyə bir mif də vardı. Nənəmin evinə hər gecə qonurdu, o yurd yeri bizim qibləgahımız kimi bir yerdi indi. Kəndə gedəndə ata evindən əvvəl ora qaçıyıq, əmim və ailəsi yaşayır o yurdda, həmişə də şənlik, qələbəlik, qonaqlı-qaralı olur. Yəni uydurma miflərə görə yazıq bayquşun adını bədnam edib xalq.

Bayquş sözünün kökündəki "bay" kəlməsinə çox eşitmişəm uşaq ikən. Adətən, yaşlı adamlar gənclərə, yeni doğulanlara, evlənənlərə deyirdilər. Alqış mənasında işləndir, yeni evlənənə "səni görüm bay olasan", yeni doğulan körpənin ailəsinə "yurdunda bay olsun" deyirdilər. Bayquşdakı "bay" sözündə oradan qaynaqlanır böyük ehtimal. Bayram, bayraq sözlərində də eyni mənada işlədiyini düşünürəm, ehtimal ki hər iki söz yurdun, şəxsin bay olması, yəni yüksəlməsi mənasını verir. Deməli, bayquş da bədnəyyətli ola bilməz, əgər hansısa bir evə, yurda gəlsə, yurdu bay etmək üçün qonur.

Təbiət insana pislik etmir, təbiət suyu çirəndirmir, torpağı pəstisidlərlə zəhərləmir, atmosfərə karbon qazı buraxmır. Hamısını biz edirik, biz - bütün dünyanın sakinləri öz əlimizlə öz oturduğumuz budağı kəsirik. Quşlar köçüb gedirsə, ekoloji fəlakətlər yaranırsa, bu insan "əməyi" sayəsində olur. Biz nə özümüzdən sonrakı nəsillə, nə də başqa canlılara yaşa biləcəkləri bir dünya buraxırıq. Hər addımda təbiəti zəhərləyirik, zibilləyirik, məhv edirik. Qaranquşlar qayıdırsa, sərgələr cikkildəyirsə, hələ yaşanılacaq bir dünyamız var deməli. O dünyanı qorumağa bizi nə vadar edir bəs?

“İran-İsrail müharibəsi Yaxın və Orta Şərqə böyük bəlalar vəd edir. Gözümüzün önündə böyük bəlalar yetişir və bu bəlalərin kökündə yalnız yerli qarşıdurmalar, etnik münaqişələr deyil, dünya güclərinin bu regiondakı gizli və açıq maraqları dayanır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq Tofiq Abbasov deyib.

Onun sözlərinə görə, artıq aydın görünür ki, bəzi Qərb ölkələri başda ABŞ olmaqla, Fransa, Britaniya və digərləri bu coğrafiyada sülhə deyil, daha çox öz maraqlarına xidmət edən siyasətlər yürüdürlər: “Onların yanaşması isə çox zaman riyakar, qeyri-səmimi və ikiüzlü olur. Bəzən bir tərəfə azadlıq, hüquq, demokratiya adı ilə dəstək verirlər, amma o biri tərəfin məruz qaldığı zülmə göz yumurlar. İsrail məsələsi isə bunun bariz nümunəsidir. Hər kəs görür ki, bu dövlətin arxasında güclü dayaq var. Bu dayaqqlar arasında ABŞ, Fransa, Britaniya kimi ölkələr xüsusi rol oynayır. Bu isə regionda balans pozur, münaqişəni daha da dərinləşdirir. Ədalət deyər bir anlayış isə sadəcə söz olaraq qalır. Bütün bunların fonunda beynəlxalq hüququn, insan haqlarının və xalqların öz müqəddəratını təyin etmə hüququnun necə tapdalandığını görürük. Bu gün dünyada elə bir mənzərə yaranıb ki, sanki bəzi dövlətlər birlikdə bir səhnə qurub, artıq dünyanın “çuxurunu qazıblar” və həmin çuxura ədalət, sabitliyi, insanlıq anlayışını basdırırlar. Bu, çox təhlükəli bir prosesdir. Çünki belə davam edərsə, nə xalqlar rahatlıq tapa bilər, nə dövlətlər sabitlik içində yaşaya bilər, nə də bölgələrdə əmin-amanlıq bərqərar olar. Hər kəs bu xaosun içində sağ qalmaq üçün mübarizə aparmaq məcburiyyətində qalacaq. Biz bu mənzərəni sadəcə televiziyadan və xəbərlərdən görmürük, hiss edirik. Ətrafımızda baş verənlər, regionda gərginliyin artması, təhlükəsizlik risklərinin çoxalması və iqtisadi-sosial sabitliyin pozulması birbaşa bizim həyatımıza da təsir edir. Ona görə də, dünya ictimaiyyəti artıq bu məsələlərə ciddi və obyektiv yanaşmalıdır. Hər şeyə maraq prizmasından deyil, ədalət prizmasından baxılmalıdır. Çünki ədalət olmayan yerdə heç vaxt uzunmüddətli sülh və xoşbəxtlik ola bilməz. Əgər bir yerdə qanun-qayda pozulursa, bu, təkə o yerə aid olmur. Qanunun tapdanmasına göz yumulursa, bu artıq universal bir təhlükəyə çevrilir. Çünki qanunsuzluq bir ölkədə baş verirsə və cəzasız qalırsa, onun təsiri gec-tez başqa ölkələrə də yayılacaq. O qanunsuzluğun ağırlığı bumeranq kimi onu törədənin öz başına qayıdacaq. Tarix bunu dəfələrlə sübut edib.

Hazırda dünya ictimaiyyəti ABŞ-ın, yeni dünya siyasətində əsas söz sahiblərindən birinin məsuliyyətsizliyinə şahidlik edir. Bir dövlətin öz maraqları naminə digər ölkələrin ərazisinə müdaxilə etməsi, onların alimlərini, hərbiçilərini, siyasi və dini liderlərini hədəfə alması sadəcə beynəlxalq hüququn deyil, insanlığın ruhunun da pozulmasıdır. Bu kimi addımların arxasında duranlar bəzən azadlıq və təhlükəsizlik bəhanəsi gətirirlər, lakin nəticədə xalqlar daha çox acı, daha çox ölüm və daha çox qeyri-sabitlik yaşayır. Belə addımlar xalqlar arasında nifrət toxumu səpir. İnsanlar artıq inamını, ümidi itirir. Haqsızlığa qarşı susan və ya dəstək verənlər sabah bu susqunluğun və laqeydliyin əvəzini çox ağır ödəyə bilərlər. Çünki haqsızlıq bir yerdə baş qaldırıb cəzasız qalırsa, o, gec-tez hər yere yayılır. Bu gün bəzi müsəlman dövlətləri İranın yanında dayanırlar. Bunu ona görə etmirlər ki, İran onların ideal modeli və ya dostudur. Bunun əsas səbəbi daha dərin və realdır: bu dövlətlər görürlər ki, İran bütün

“İran-İsrail müharibəsi Yaxın və Orta Şərqə böyük bəlalar vəd edir”

tənqidlərə baxmayaraq heç kimin torpağına göz dikməyib, heç bir ölkəyə birbaşa hücum etməyib. O sadəcə öz mövcudluğunu qorumağa çalışır. Ədalətsizliyin qarşısında susmaq onu qəbul etmək deməkdir. Bu isə gələcəkdə daha böyük faciələrə yol açır. Dünya gücləri anlamalıdır ki, qüvvə və nüfuz yalnız hüquqla, ədalətlə və insani dəyərlərlə güclü olar. Əks halda, onların qurduğu nizam bir gün öz üzərinə çöker. Heç bir halda bir ölkəyə qarşı təcavüzə haqq qazanmaq yoxdur. Bu, nə beynəlxalq hüquqa, nə də insani dəyərlərə sığır. Mənim fikrimcə, bugünkü hadisələr fonunda İsrailin hazırkı hökuməti, xüsusilə Netanyahu rəhbərliyi bu proseslərin əsas məsuliyyət daşıyıcısıdır. Onlar açıq şəkildə beynəlxalq hüququ pozur, regionda sabitliyi sarsıdır, və ən dəhşətli minlərlə günahsız insanın qanını tökürlər. Təəssür edin, bir dövlət durub başqa bir ölkənin şəhərlərini istər Təbriz olsun, istər Zəncan, istərsə də digər bölgələri bombardman edir və dünya buna susqun qalır. Kiməsə “dur” demir. Nə beynəlxalq təşkilatlar, nə də böyük güclər buna səs çıxarıb. Əslində, bu artıq təəccüblü də deyil. Çünki dünyada ədalət deyil, maraqlar daha çox danışır. Qəzza bölgəsində baş verənlər isə insan vicdanını titrədən səviyyədədir. 15 minə yaxın uşaq həyatını itirib. Bu rəqəm yalnız uşaqlardır, qadınlar, yaşlılar, ailələr barədə isə danışmaq söz tapmaq olmur. Hərbi güc adı altında, texnologiya adı altında həyata keçirilən bu dağıdıcı hücumlar, əslində, bir xalqın üzərinə endirilən kütləvi cəzadır. Bunun adı müharibə yox, qətləmdir.

Bəs belə bir rejim nəyə qadirdir? Ancaq ölüm gətirməyə, dağıntı yaymağa, insanlara qorxu və səksəkə yaşatmağa. Bu vəziyyətdə ən böyük zərbə xalqa dəyir. Şəhər əhalisinin özü belə artıq Netanyahu hökumətindən narazıdır. Halbuki normalda müharibə şəraitində insanlar siyasi nümayişlərə çıxmaz, hakimiyyəti tənqid etməz. Amma indi vəziyyət dəyişib. Hamı hiss edir ki, bu yol ölüm və nifrət yoludur. Bu yol İsrail xalqını da, region xalqlarını da uçuruma aparır. Bu proses bir gün dayanacaq. Sakitlik bərpa olunacaq. Amma o zaman insanlar sual verəcək: “Netanyahu, sən necə siyasət yürütdün ki, bütün bir regionu odu-alova qorq etdin?” Sual təkə İsrail xalqından gəlməyəcək. Bu sualı tarix verəcək. Bu sualı 15 min uşaq adına bütün bəşəriyyət verəcək.

Bugünkü dünya siyasətində baş verənlər sadəcə bir neçə ölkənin problemi deyil. Hər kəsə aid, hər kəsi narahat etməli olan məsələlərdir. Xüsusilə, Yaxın Şərqdə baş verən hadisələr artıq regional münaqişə deyil, global təhlükəyə çevrilməkdədir. Bu təhlükənin

kökündə siyasi məsuliyyətsizlik, ikili standartlar və daxili maraqların qarşıdurması dayanır. İsrailin sabiq müdafiə naziri özü belə Netanyahu hökumətinə qarşı kəskin ittihamlarla çıxış edir. O, açıq deyir ki, “7 oktyabr hadisələrində Netanyahu-nun əli olub və biz onu məhkəməyə verəcəyik.” Bu söz təsadüfi deyil. Bu, həmin hadisələrin arxasında daha böyük siyasi planların olduğunu göstərir. Əgər ölkənin içində belə ittihamlar səslənirsə, demək, nəse ciddi və gizli qalan həqiqətlər var. Belə yüngül, planlı və bir o qədər də dağıdıcı şəkildə başlayan müharibələrin sonunu gətirmək çox çətin olur. Alovu yandırmaq asandır, amma o alovu söndürmək illər, bəzən onilliklər çəkə bilər. O səbəbdən də dünya birliyi bu prosesi səssiz izləməməlidir. Əgər indi müdaxilə olunmazsa, sabah gec olacaq. Türkiyə, Azərbaycan, Pakistan kimi dövlətlər bu məsələyə diqqətlə yanaşmalı, daha fəal mövqe sərgiləməlidirlər. Çünki bu bölgədə baş verən hər bir gərginlik onların sərhədlərinə, təhlükəsizliyinə və daxili sabitliyinə də təsir göstərə bilər. Biz bir reallığı anlamalıyıq: bu münaqişə yalnız Fələstin və İsrail arasında deyil, o, artıq ümumi insanlığın vicdanını test edən bir imtahana çevrilib. Əgər bu yanğının qarşısı alınmasa, dünya müharibəsinin kölgəsi artıq görünməkdədir. Biz bu kölgənin tədricən necə böyüdüyünü seyr edirik. Əgər bu gediş dayandırılmazsa, sabah bu alov daha böyük əraziləri bürüyəcək. İndi hələ ümid var. Hələ xalqlar danışır, hələ diplomatiya nəfəs alır. Amma bu ümid uzun çəkməyə bilər. Ona görə də, bu gün sükut yox, söz demək zamanıdır. Bu gün insanlığı naminə cəsarətli mövqe ortaya qoymaq vaxtıdır. Bu gün baş verənlər sadəcə bir neçə ölkə arasında münaqişə deyil. Bu, artıq dünya sülhü üçün açıq bir təhlükə, yeni bir dünya müharibəsinin astanası ola biləcək qədər ciddi bir prosesdir. Bəli, məsələ dəhşətlidir. Amma hələ də zaman var, nə qədər ki, gec deyil, diplomatik səylərlə, siyasi müdrikliklə bu fəlakətin qarşısı alınmalıdır. Artıq dünya bir daha “soyuq müharibə” dönməsinin paralelini yaşayır. Baxın: bir tərəfdə İran və onun arxasında duran dövlətlər — Çin, Rusiya, Pakistan, Şimali Koreya, digər tərəfdə isə İsrail və onun açıq və gizli şəkildə arxasında duran qüvvələr — ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa və digər Qərb dövlətləri dayanıb. Bu, sadəcə bir regional qarşıdurma deyil. Bu, böyük güclərin toqquşması ehtimalını daşıyan təhlükəli bir geosiyasi müstəvidir. Ən təəssüf doğuran hal isə budur ki, bu mübarizənin meydanı yenə də müsəlman xalqlarının yaşadığı torpaqlar olur. Xəritəyə baxdıqda görürük ki, münaqişələr, hərbi qarşıdurmalar, dağılmış şəhərlər,

qətlə yetirilmiş uşaqlar, qadınlar — bütün bunların mərkəzində müsəlman ölkələri var: Yaxın Şərq, Orta Şərq, Şimali Afrika, Cənubi Asiya”.

“Avropa nə üçün bu proseslərdən nisbətən kənarda qala bilər? Çünki Avropa İkinci Dünya Müharibəsinin dağıntısından sonra 80 ildən artıqdır ki, özünü müharibə meydanı kimi təqdim etmir. Onlar sülhə qiymət verdilər, integrasiyanı seçdilər. Amma müsəlman ölkələri hələ də oyun taxtasına çevrilmiş durumdadır. Bu gün Rusiya-Ukrayna müharibəsi Şərqi Avropanın təhlükəyə necə açıq olduğunu göstərdi. Lakin son vaxtlar Balkanlarda yenidən baş verən gərginlik, Fələstin-İsrail qarşıdurması və İran ətrafındakı hadisələr aydın göstərir ki, müharibə alovu müsəlman regionlarını daha çox bürüyür. Əgər indi dünyada sülh üçün real və ədalətli təşəbbüslər irəli sürülməzsə, əgər güc yox, hüquq önə çıxarılmazsa, bu münaqişələr böyüyəcək və sonda heç bir ölkəni kənarda saxlamayacaq. Bu zaman artıq “niyə susduq?”, “niyə laqeyd qaldıq?” suallarının heç bir əhəmiyyəti qalmayacaq. Ona görə də indi danışmaq, indi hərəkətə keçmək zamanıdır. Şübhə yoxdur ki, bu gün Yaxın Şərqdə baş verən münaqişələrin bu qədər uzanmasında və alovlanmasında Qərb dövlətlərinin də payı var. Onların dəstəyi, bəzən də susqunluqla müşayiət olunan mövqeləri, təəssüf ki, prosesləri daha da gərginləşdirir. Amma əsl məsuliyyət hər iki xalqın gələcəyini düşünən, uzaqgörən və müdrik rəhbərlərin ortaya çıxmasındadır. Əgər İsrail həqiqətən müdrik bir siyasət yürütsəydi, əgər İsrail xalqı doğrudan da öz gələcəyi haqqında dərin düşüncə bir hökumət seçsəydi bu qədər qan tökülməzdi. Fələstin xalqının öz dövlətini qurmasına şərait yaradılmalı idi. Onlara müstəqil yaşamaq haqqı tanınmalı, beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq dövlət statusu verilməli idi. Bu, təkə Fələstin üçün deyil, İsrailin özü üçün də sülhə gedən yeganə yoldur. Əgər bu addım atılsaydı, nə Qəzzada uşaq qanı axardı, nə də regionda bu qədər nifrət və qarşıdurma yaranardı. Fələstinlilər öz dövlətləri ilə məşğul olardı, İsraililər öz təhlükəsiz və sabit həyatlarına qayıdardı. Hər kəs bir-birinə düşmən kimi baxmaz, qonşu kimi yaşamaq öyrənilərdi. Sonda isə hər iki tərəf rahat nəfəs alardı. Uşaqlar müharibə səsəri ilə yox, quş səsəri ilə yuxudan oyanardı. İnsanlar silah yox, çörək və sabitlik dalınca qaçardı. Amma bunun üçün birçə şey lazımdır — iradə və ədalət. Ən əsası: İsrail xalqı, əgər doğrudan da sülh istəyirsə, elə bir hökumət seçməlidir ki, sülhə aparıcı qapıları bağlamasın, açsın” - deyər o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

mane ola bilmədi. Ulu Öndər milli kadrları öne çəkməklə yanaşı, milli kadr potensialını da yaradırdı. Ölkəyə lazım olan mütəxəssis kadrları yetişdirmək məqsədilə Azərbaycanın ali məktəblərində yeni-yeni ixtisaslar üzrə fakültələr açılır, ildə 900-dən artıq gənc Sovet İttifaqının qabaqcıl ali məktəblərinə göndərilirdi.

Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə müasir dövlət qulluğu sisteminin yaradılması zərurətə çevirildi. Bu zərurət isə düşünülmüş, elmi cəhətdən əsaslandırılmış, Avropa ölkələrinin dövlət idarəetmə sisteminin üstünlükləri ilə yanaşı, milli dövlətçilik ənənələrini özündə cəmləşdirən dövlət qulluğu siyasətinin aparılmasını tələb edirdi. Milli və müasir dövlət qulluğu sisteminin qurulması məqsədilə Ulu Öndər Heydər Əliyev səmərəli, məsuliyyətli və demokratik idarəçiliyin yaradılması, dövlət orqanlarının fəaliyyətində çevikliyin və şəffaflığın gücləndirilməsinə xüsusi diqqət ayırırdı.

"MÜSTƏQİL AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA DÖVLƏT QULLUĞUNDA ÇALIŞMAQ HƏR BİR İNSAN ÜÇÜN SON DƏRƏCƏ ŞƏRƏFLİ İŞDİR"

Ölkəmizdə dövlət qulluqçularının peşəkarlığını artırmaq məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlanılır. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası dövlət qulluqçularının hazırlanmasında, mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarında çalışan dövlət qulluqçularının peşə səviyyəsinin yüksəldilməsində, dövlət qulluğunun nəzəri və praktiki məsələlərinin öyrənilib müvafiq təkliflər verilməsində rolu böyükdür. Azərbaycanda dövlət qulluqçularının sayı ildən-ilə daha da artır ki, bu da yeni idarəetmə strukturlarının yaradılması və bəzi qurumların yenidən təşkil olunması ilə bağlıdır.

Dövlət başçısının Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğunun inkişafına dair 2019-2025-ci illər üçün Strategiya" təsdiq edilmişdir.

23 iyun Azərbaycanda dövlət qulluqçularının peşə bayramıdır

Prezident İlham Əliyev: "Dövlət qulluqçusu həmişə xatırlamalıdır ki, o, xalqın xidmətçisidir"

"HƏR BİR ŞƏXS BİLMƏLİDİR Kİ, DÖVLƏT QULLUĞUNDA OLMAQ İMTİYAZ DEYİL, MƏSULİYYƏTDİR, İNSANLARA XİDMƏT İMKANIDIR"

Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulan dövlət qulluğu siyasəti bu gün ölkə Prezidenti Cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir, dövlət qulluğu sahəsinin inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Ölkə başçısının rəhbərliyi ilə bu sahədə mühüm dövlət proqramları təsdiq olunmuş, dövlət qulluğu sahəsində müntəzəm normativ hüquqi baza formalaşdırılmış, işin səmərəliliyini artırmağa və mövcud çatışmazlıqları vaxtında aradan qaldırmağa təminat verən icra və nəzarət mexanizminin yaradılmasına diqqət artırılmışdır. Dövlət qulluğu sahəsindəki islahatları sürətləndirmək, dövlət qulluğunu daha yaxşı təşkil etmək məqsədilə Prezident İlham Əliyevin fərmanı ilə 2005-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Qulluğu Məsələləri üzrə Komissiya yaradıldı. Komissiyanın əsas fəaliyyət istiqaməti Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 55-ci maddəsinə müvafiq olaraq vətəndaşların dövlətin idarə olunmasında iştirak etmək hüququnun həyata keçirilməsi üçün dövlət qulluğuna qəbulun bərabərlik, şəffaflıq və müsabiqə əsasında keçirilməsi ilə bağlıdır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində deyirdi: "Hər bir şəxs bilməlidir ki, dövlət qulluğunda olmaq imtiyaz deyil, məsuliyyətdir, insanlara xidmət imkanındır".

Strategiyanın əsas məqsədi dövlət qulluğu sisteminə idarəçiliyin təkmilləşdirilməsi, dövlət orqanlarının kadr potensialının inkişaf etdirilməsi, yüksək məənəvi və etik dəyərləri əsas tutan, bilik, bacarıq və müsbət şəxsi keyfiyyətləri ilə seçilən dövlət qulluqçuları korpusunu formalaşdırmaqla dövlət orqanlarının fəaliyyətində səmərəliliyin artırılmasıdır.

Ölkədə bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər dövlət qulluqçularının məsuliyyətini daha da artırır. Dövlət qulluğu mühüm əhəmiyyət daşıyan sahə, çətin və məsuliyyətli, eyni zamanda, şərəfli bir peşədir. İnsanlar öz gündəlik həyatlarında rastlaşdıqları problemlərin həllində dövlət qulluqçularına böyük ümid bəsləyirlər. Dövlət qulluqçusu da, öz növbəsində, ona bəslənən ümidləri doğrultmalıdır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, "Müstəqil Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğunda çalışmaq hər bir insan üçün son dərəcə şərəfli işdir. Bu o deməkdir ki, həmin vətəndaşa müstəqil, demokratik dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunun ön sıralarında olmaq imkanı etibar edilmişdir. Tutduğu vəzifənin səviyyəsindən və əhəmiyyətindən asılı olmayaraq, dövlət qulluqçusu həmişə xatırlamalıdır ki, o, xalqın xidmətçisidir, insanlara xidmət, onların qayğıları ilə yaşamaq onun əsas vəzifəsidir".

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Hər il Azərbaycanda iyunun 23-ü dövlət qulluqçularının peşə bayramı kimi qeyd olunur. Bu bayram Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2006-cı il 25 may tarixli "Dövlət Qulluqçularının Peşə Bayramı Günü'nün təsis edilməsi haqqında" Sərəncamı ilə təsis edilib. Xatırladaq ki, dövlət xidmətinin demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlətin yaradılmasındakı rolu və BMT Baş Məclisi tərəfindən iyunun 23-nün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dövlət Qulluğu Günü elan edilməsi nəzərə alınaraq bu tarixin Azərbaycanda dövlət qulluqçularının peşə bayramı günü elan edilməsi qərara alınıb. Respublikamızda çalışan çoxsaylı dövlət qulluqçuları öz bayramlarını 2006-cı ildən etibarən təntənləli şəkildə qeyd edirlər.

Azərbaycanda müasir dövlət qulluğu sisteminin formalaşdırılması və inkişafında, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğunda Ümumilli Lider Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətləri olub. Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışı ilə ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitlik bərqərar edilmiş, dövlət idarəçiliyinin yeni əsasları formalaşdırılmış və Azərbaycan davamlı inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur. Dövlət idarəetmə

mə sisteminin təkmilləşdirilməsi və demokratikləşdirilməsi prosesinə başlanılmış, dövlət qulluğu sahəsində daha geniş islahatlar həyata keçirilmiş, bu sahədə zəngin qanunvericilik bazası yaradılmışdır. Ulu Öndərin təşəbbüsü və müəllifliyi ilə hazırlanan ilk milli Konstitusiya müasir dövlət idarəçiliyinin və dövlət qulluğu sisteminin yaradılmasının hüquqi bazası rolunu oynamışdır. Dövlət idarəetməsində köklü islahatların aparılması mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyi üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev tərəfindən "Azərbaycan Respublikasının dövlət idarəetmə sisteminə islahatlar aparılması üzrə dövlət komissiyasının yaradılması haqqında" Fərman imzalanmışdır. Komissiya dövlət quruculuğunun inkişaf etdirilməsi, dövlət idarəetmə, o cümlədən dövlət qulluğu sisteminin təkmilləşdirilməsi və demokratikləşdirilməsi, habelə yeni normativ hüquqi aktların işlənilib hazırlanması sahəsində mühüm işlər görmüşdür. 2000-ci ildə "Dövlət qulluğu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olundu.

Bu qanunun qəbul edilməsi ilə dövlət qulluğu sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasının əsası qoyuldu. "Dövlət qulluğu" və "dövlət qulluqçusu" anlayışları da məhz bu qanunla gündəmə daxil oldu.

DÖVLƏT ORQANLARININ FƏALİYYƏTİNDƏ ÇEVİKLİK VƏ ŞƏFFAFLIQ

Xüsusi olaraq qeyd edək ki, sovet hakimiyyəti dövründə dövlət idarəetmə sisteminin milliləşməsi və milli kadr potensialının sistemli şəkildə hazırlanması Ulu Öndərin 1969-1982-ci illərdə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə baş vermişdir. Ulu Öndər Heydər Əliyev dövlət qulluğunun milliləşməsi, strategiya və taktikasını SSRİ-də gedən siyasi proseslərə elə məhərdə uyğunlaşdırdı ki, kimsə buna

Zaman dəyişdikcə insanların həyat tərz, dünyagörüşü və münasibətlərə yanaşması da dəyişir. Bu dəyişiklik ən çox ailə və münasibət anlayışında özünü göstərir. Müasir gənclər ailə qurmaq, evlilik, sevgi və münasibətlərə əvvəlki nəsillərdən daha fərqli baxırlar. Bu fərqlər bir çox səbəblə bağlıdır – texnologiyanın inkişafı, təhsilin artması, qadınların cəmiyyətdə daha fəal rol alması və insanların daha çox azadlıq istəməsi kimi amillər bu dəyişikliklərə təsir edib.

Gənclər düşünür ki, əvvəlcə öz ayaqları üstündə dayanmalıdırlar, maliyyə cəhətdən müstəqil olmalıdırlar, özlərini tam tanımalıdırlar. Bu məqsədlər isə ailə qurmaq qərarını ertələyə bilər.

2. Maddi səbəblər

Ailə qurmaq məsuliyyətli və maddi resurs tələb edən bir addımdır. Gənclər bəzən bu yükə hazır olmadıqlarını düşünür və azad yaşamağı üstün tuturlar.

3. Şəxsi sərhədlərin qorunması

Gənclər münasibət və evlilikdə şəxsi sərhədlərin pozulacağından qorxurlar. Onlar öz azadlıqlarını itirməkdən çəkinirlər.

4. Ətrafda uğursuz evlilik nümunələri

Boşanma hallarının artması, valideynlərin və ya tanışların uğursuz münasibətləri gənclərdə "evlilik heç də həmişə xoşbəxtlik gətirmir" fikrini yaradır.

Həqiqətən ailə azadlığın sonudurmu?

Azərbaycanda ailə dəyərləri: Dəyişək, yoxsa qoruyaq?

Sosial media və texnologiyanın rolu

Əvvəllər insanlar bir-biri ni məktəbdə, qohumluqda və ya qonşuluqda tanıyırdı. İndi isə tanışlıqlar daha çox internet üzərindən, sosial şəbəkələr və tanışlıq tətbiqləri vasitəsilə baş verir. Bu həm tanışlıq imkanlarını genişləndirir, həm də münasibətlərin daha dinamik və dəyişkən

olmasına səbəb olur.

Əslində bu, münasibətin və tərəfdaş seçiminin keyfiyyətindən asılıdır. Doğru insanla qurulan münasibət azadlığı məhdudlaşdırmır, əksinə, dəstəkləyir. Ailə həyatında da şəxsi sərhədlər, qarşılıqlı anlaşma və azadlıq mümkün ola bilər. Sadəcə olaraq, bu, necə bir münasibət qurulduğundan və partnyorların bir-birinə verdiyi dəyərdən asılıdır.

Müstəqillik və ailə bir-birine

zidd anlayışlar deyil. Sadəcə olaraq gənclər bu tarazlığı qurmaqda çətinlik çəkə bilərlər. Bu da təbii, çünki gənclik özü axtarış dövrüdür. Bəli, müasir gənclərin azadlıq və müstəqillik anlayışı bəzən ailə qurmağa gecikmə və ya isteksizlik yarada bilər. Lakin bu anlayışlar düzgün başa düşüldükdə, ailə qurmaqla azadlıq arasında ziddiyyətin olmadığını da görə bilərik. Əsas məsələ – münasibətləri qarşılıqlı hörmət və anlayış üzərində qurmaq, tərəfdaşların bir-birinin azadlığını boğmadan birlikdə yaşamağı bacarmasıdır. Gənclər azad yaşamaq istəyirlər, amma bu o demək deyil ki, onlar ailəyə qarşıdırlar. Sadəcə ailəni doğru zamanda və doğru insanla qurmaq istəyirlər. Bu isə çox təbii və sağlam yanaşmadır.

Gənclərin evlilikdən gözləntiləri

Müasir gənclər üçün evlilik sadəcə iki insanın bir araya gəlməsi deyil. Onlar evlilikdən daha geniş və fərdi təcrübə gözləyirlər. Bu gözləntilər arasında ən önəmli

dəyərlidir. Onlar düşünür ki, azadlıqla özlərini daha yaxşı kəşf edə bilərlər və bu azadlıq onların şəxsiyyətlərini formalaşdırır.

Ailə qurmaq bu azadlığa ziddirmi?

Əslində, ailə qurmaq özü də bir məsuliyyətdir. Gənclər çox vaxt düşünür ki, evləndikdən sonra: Fəaliyyət azadlığı məhdudlaşacaq, səfərlərə, dostlarla görüşlərə, şəxsi maraqlara vaxt ayırmaq çətinləşəcək, maddi məsuliyyət artacaq, qərar verməkdə sərbəstlik azalacaq.

Bu narahatlıqlar müəyyən qədər doğrudur. Çünki ailə həyatı kompromis tələb edir. İki insanın bir yerdə yaşaması üçün ortaq qərarlar, güzəştlər, məsuliyyətlər lazımdır. Bu isə bəzən gənclərin azadlıq anlayışı ilə toqquşur.

Gənclər niyə ailəyə gec yaşda və ya ümumiyyətlə uzaq durur?

1. Karyera və şəxsi inkişaf prioritetdir

bunlardır:

1. Emosional dəstək və tərəfdaşlıq

Gənclər evlilikdən hisslər və duyğular baxımından güclü bir tərəfdaşlıq gözləyirlər. Ənənəvi ailə anlayışlarında, kişilər çox vaxt daha çox maddi təminat və ailənin lideri kimi görüldükdə, qadınlar isə ev işləri və uşaq tərbiyəsi ilə məşğul olurdular. Amma müasir gənclər bir-birinə emosional dəstək, həyatın yaxşı və pis anlarında birgə olmaq və qarşılıqlı anlayış istəyirlər.

2. Bərabərlik və ortaq hədəflər

Gənclər arasında bərabərlik daha çox önəmlidir. Onlar, evliliyi bir növ ortaq hədəfləri paylaşma və birlikdə böyümə fərsəti kimi görürlər. Bu günün gəncləri çox vaxt iş və şəxsi həyatlarında özlərini tapmağa çalışırlar və evlilikdən dəstəkləyici, güclü bir tərəfdaşlıq gözləyirlər. Onlar çox vaxt evdə və ailə işlərində güclü paylaşımı gözləyirlər.

Ardı Səh. 12

Azərbaycanda ailə dəyərləri: Dəyişək, yoxsa qoruyaq?

Əvvəli-Səh-11

3. Şəxsi azadlıq və özünü Təkmilləşdirmə İmkani

Evlilik gənclər üçün özünü inkişaf etdirmə və şəxsi azadlıq məsələlərini də əhatə etməlidir. Onlar yalnız bir-birinə qayğı göstərməyi deyil, həm də öz arzularını reallaşdırmağa imkan verən bir münasibət gözləyirlər. Bəzən gənclər evliliyi "özünü itirmək" və şəxsi sərhədləri pozmaq kimi görürlər, buna görə də bu, çox vacib məsələdir.

Cəmiyyətin real ailə modeli

Cəmiyyətin mövcud ailə modeli isə tarixən müəyyən ənənələrə, mədəni dəyərlərə və sosial strukturlara əsaslanır. Azərbaycanda, bir çox digər cəmiyyətlərdə olduğu kimi, patriarxal ailə modeli hələ də geniş yayılıb. Bu modeldə, kişi ailənin başçısı, qadın isə ev işləri və uşağın tərbiyəsi ilə məşğul olan şəxs kimi görülür. Lakin müasir dövrün tələbləri bu modelin daha çox dəyişməsinə tələb edir.

1. Patriarxal model

Ənənəvi ailə modelində kişilər adətən daha çox maddi təminat verən, qadınlar isə ailənin sosial funksiyalarını yerinə yetirən rol alırdılar. Qadınların təhsilini və karyera imkanlarını məhdudlaşdıran bu model, müasir gənclərin gözləntiləri ilə uyğun gəlmir.

2. Gender bərabərliyi

Günümüzdə gender bərabərliyi prinsipinin güclənməsi ilə birlikdə, müasir cəmiyyətdə ailə modelində də dəyişikliklər müşahidə olunur. Gənclər, xüsusilə şəhərlərdə yaşayanlar, bərabər hüquqlu, qarşılıqlı anlayışa əsaslanan və paylaşım prinsiplərinə uyğun münasibətlər gözləyirlər. Ailə işlərində hər iki tərəf öz məsuliyyətlərini paylaşır.

Gənclərin gözləntiləri ilə real ailə Modeli arasındakı uyğunsuzluq

Gənclərin evlilikdən gözləntiləri və cəmiyyətin real ailə modeli arasında bəzi fərqliliklər var:

1. Bərabərlik vs. patriarxal struktur

Ən böyük fərq bərabərlik məsələsində yaranır. Müasir gənclər, həm evdə, həm də xaricdə özlərini bərabər hiss etmək istəyirlər, amma bəzi cəmiyyətlərdə hələ də patriarxal qaydalar hökm sürür. Məsələn, kişi və qadın arasında rol fərqləri, ev işlərinin bölüşdürülməsi və maliyyə məsələlərindəki fərqlər gənclərin gözləntiləri ilə uyğun gəlmir.

2. Şəxsi azadlıq və ictimai təzyiq

Cəmiyyətin bəzən ailəvi təzyiqləri, xüsusilə evliliyin erkən yaşlarda başlamaq tələbini müasir gənclər çətinliklə qəbul edir. Ənənəvi olaraq ailələr, xüsusən qadınları, erkən yaşda ailə qurmağa təşviq edir, amma gənclər isə karyeralarını, şəxsi inkişaflarını ön planda tuturlar.

3. Emosional dəstək və qeyri-adi rol

Ənənəvi modeldə, münasibətlər çox vaxt tərəfdaşlıqdan çox, vəzifə və məsuliyyət üzərində qurulurdu. Müasir gənclər isə daha çox emosional bağlılıq, qarşılıqlı anlaşma və hisslərin qarşılıqlı dəstəyi gözləyirlər. Lakin bu, hələ də cəmiyyətdə ənənəvi baxışla uyğun gəlmir.

Gənclərin evlilikdən gözləntiləri cəmiyyətin real ailə modeli ilə bəzən uyğun gəlmir. Gənclər üçün bərabərlik, şəxsi azadlıq, emosional dəstək və qarşılıqlı anlayış əsas prinsiplərdir. Amma cəmiyyətin bəzi hissələrində patriarxal və ənənəvi ailə strukturları hələ də mövcuddur və bu, gənclərin gözləntiləri ilə qarşıdurmağa səbəb ola bilər. Yavaş-yavaş, bu fərqliliklərin dəyişdiyini görsək də,

Niyə bəzən bu dəyişiklik "zəifləmə" kimi görünür?

1. Boşanma hallarının artması – Əvvəllər insanlar münasibətlər nə qədər çətin olsa da, ayrılmağa çalışırdılar. İndi isə insanlar sağlam olmayan münasibətlərə son verməyi daha normal sayırlar. Bu isə bəzi kənar müşahidəçilərə ailə dəyərlərinin zəifləməsi kimi görünə bilər.

2. Evliliyin təxirə salınması – Gənclər öncə təhsil, karyera və özlərini tanımağı üstün tuturlar. Bu da ailəyə gec yaşda başlamağa səbəb olur. Amma bu, ailəyə marağın azalması deyil – əksinə, daha məsuliyyətli və düşünülmüş addım atmaq istəkləridir.

3. Uşağa yanaşma tərz – Əvvəllər "uşaq ailənin bəreketidir" prinsipi ilə hər ailədə çox uşaq olardı. İndi isə valideynlər uşaq sayını planlı şəkildə müəyyənləşdirir və ona daha çox vaxt və diqqət ayırmağa çalışırlar. Bu isə ailəyə məsuliyyətsizlik deyil, əksinə daha şüurlu yanaşmadır.

Gənclər ailədən nə gözləyir?

Müasir gənclər ailədən aşağıdakıları gözləyirlər: Qarşılıqlı hörmət və sevgi, tərəfdaşlıq və bərabərlik, şəxsi azadlığa hörmət, güzəşt və dəstək, emosional sabitlik, həyat yoldaşı ilə dostluq və anlayış.

Bu baxımdan, ailə dəyərləri yox olmur, sadəcə müasir insanın ehtiyaclarına uyğun yenilənir.

Sualın cavabı budur: Gənclər arasında ailə dəyərləri zəifləməyib, sadəcə forması dəyişib. Artıq ailə anlayışı dəyişən dövrün tələblərinə uyğunlaşır. İnsanlar daha çox şəxsi azadlığa, qarşılıqlı anlaşmaya və daxili rahatlığa önəm verir. Ənənəvi modelin dəyişməsi o demək deyil ki, ailəyə dəyər verən gənclər azalıb – əksinə, gənclər daha sağlam, dürüst və xoşbəxt ailələr qurmaq istəyirlər. Sadəcə bunu fərqli yollarla və fərqli dəyərlərlə həyata keçirməyə çalışırlar. Bu dəyişikliklər cəmiyyətin inkişafı və fərdlərin şüur səviyyəsinin yüksəlməsi ilə əlaqədardır. Ona görə də bu prosesi zəifləmə kimi yox, təbii olaraq baş verən dəyişmə və yenilənmə kimi qəbul etmək daha doğru olar.

Sosial və mədəni məsələlər üzrə ekspert Ramal Əliyev: "Həqiqətən də, indiki gənclərin az qala bütün məsələlərdə, o cümlədən ailə və münasibətlərə yanaşması əvvəlki nəsillərin gənclərindən kəskin şəkildə fərqlənir. Müasir dövrdə sosial, iqtisadi və mədəni dəyişikliklər ailə institutuna və münasibətlərə baxışları kökündən dəyişdirib. Bu dəyişikliklər həm münasibətlərin

qurulma formasında, həm də evlilikdən gözləntilərdə özünü göstərir.

Əvvəlki nəslin ailələrində ailənin başçısı adətən kişi olurdu və bu, cəmiyyətin qəbul etdiyi normalardan biri idi. O dövrdə qadınların iqtisadi və sosial imkanları məhdud idi, bu isə ailədə kişi dominantlığını labüd edirdi. Müasir gənclərdə isə bu balans dəyişməkdədir. Gənc qadınların təhsil alması, karyera qurması və iqtisadi müstəqillik qazanması ailədaxili rol bölgüsündə dəyişikliklərə səbəb olub. Artıq ailələrdə qərarların birgə verilməsi, qarşılıqlı anlaşma və tərəfdaşlıq prinsipi daha çox ön plana çıxır. Bunun da mənfi və müsbət tərəfləri vardır. Gənclər üçün "azad həyat" və "müstəqillik" anlayışları da ailə qurmaq məsələsinə təsir göstərir. Bu anlayışlar bəzən yanlış şəkildə "heç bir məsuliyyət almadan yaşamaq" kimi yozulur. Qərb mədəniyyətindən inteqrasiya olunan bu yanaşmalar bəzən şəxsi sərbəstliyi əsas tutaraq, ailə və münasibətlərin gətirdiyi öhdəlikləri qəbul etməyə mane olur. Halbuki, azadlıq və müstəqillik məsuliyyətdən qaçmaq deyil, əksinə, seçdiyin yolun məsuliyyətini daşımaq deməkdir. Bu səbəbdəndir ki, bir çox gənclər ailə qurmağa tələsmir, münasibətləri daha sərbəst və formal çərçivələrdən kənarə yaşamağa üstünlük verirlər. Ancaq bu yanaşma uzunmüddətli münasibətlərin sabitliyinə və davamlılığına mənfi təsir edə bilər. Nəticədə, cəmiyyətdə boşanma halları artır, ailələrin dağılması halları daha geniş yayılır. Eyni zamanda, müasir gənclərin evlilikdən

gözləntiləri də dəyişib. Əvvəllər ailə daha çox sosial təminat və cəmiyyətin tələbi kimi qəbul olunurdusa, bu gün gənclər ailədə emosional yaxınlıq, qarşılıqlı dəstək və şəxsi xoşbəxtlik axtarırlar. Lakin bu gözləntilər bəzən real həyatın çətinlikləri ilə uzlaşmaya bilər. Cəmiyyətin təklif etdiyi ailə modeli ilə gənclərin gözləntiləri arasında uçurum yarandıqda, münasibətlər tez pozula və ya ümumiyyətlə qurulmaya bilər.

Bütün bu dəyişikliklər fonunda sual yaranır: görəsən, gənclər arasında ailə dəyərləri zəifləyirmi, yoxsa sadəcə forması dəyişir? Reallıq odur ki, ailə dəyərləri tamamilə yox olmur, sadəcə, fərqli formalarda özünü göstərir. Gənclər artıq ailəni yalnız bioloji və hüquqi birlik kimi deyil, daha çox emosional və mədəni əlaqələrin mərkəzi kimi görürlər. Bu isə onu göstərir ki, ailə dəyərləri müasir dövrün tələblərinə uyğun transformasiya olunur. Nəticə olaraq demək olar ki, müasir gənclər ailəyə və münasibətlərə əvvəlki nəsle nisbətən daha fərqli, bəzən də fərdi prizmadan yanaşırlar. Bu dəyişikliklərin bəziləri cəmiyyət üçün risklər yaratsa da, düzgün istiqamətləndirmə və ailə institutunun mahiyyətinin müasir dilə izahı bu transformasiyanı pozitiv məcraya yönəldə bilər. Amma bu anlayışın mənfi təsirləridə az deyildir. Boşanmaların artması bunun bariz nümunəsidir".

Söylü Ağazadə

Rusiya Siyasi Araşdırmalar İnstitutunun direktoru Sergey Markov "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Ermənistanın baş nazirinin Türkiyəyə tarixi səfərini şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Sergey Aleksandroviç, Nikol Paşinyan prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dəvəti ilə Türkiyəyə səfərini İrəvanda səfəri artıq tarixi adlandırılır. Bu səfərin Ərdoğan üçün mənası nədir, yoxsa erməni diplomatiyasının görüşünün mümkün aktiv tələblərinə cavab olaraq daha çox xoşməramlıdır?

- Ermənistan Türkiyə ilə münasibətlərin tənzimlənməsində, ilk növbədə, iqtisadi səbəblərdən açıq şəkildə maraqlıdır. Türkiyə də Ermənistanla münasibətlərin nizamlanmasında maraqlıdır, çünki Türkiyə üçün Ermənistan kiçik, kasıb, qızdırmalı təlaşlı respublika deyil, Türkiyə üçün Ermənistan, ilk növbədə, böyük, nüfuzlu, zəngin erməni diasporudur. Türkiyə onunla münasibətləri bərpa etməkdə maraqlıdır. Bu erməni diasporu uzun onilliklər ərzində Türkiyə üçün böyük problemlər yaradır. Beləliklə, Türkiyə ilə Ermənistanın marağı qarşılıqlıdır. Eyni zamanda, Ermənistan Türkiyə ilə münasibətlərin yaxşılaşmasından istifadə edərək Azərbaycana qarşı daha sərt mövqe nümayiş etdirmək istədi. Türkiyə bir müddət əvvəl Abdullah Gülün prezidentliyi dövründə Azərbaycanla sıx əlaqələr xəttindən uzaqlaşmağa çalışıb. O, Ermənistan-Azərbaycan nizamlanmasına istinad etmədən Ermənistanla münasibətləri yaxşılaşdırmağa çalışıb.

Bu gün Türkiyə bütün sahələrdə, o cümlədən Ermənistan-Azərbaycan və Ermənistan-Türkiyə nizamlanması məsələsində Azərbaycanı tam dəstəkləyir. Burada məntiq işləyir: birincisi, Ermənistan Azərbaycanla problemlərini həll etməli, onunla öz şərtləri əsasında sülh müqaviləsi imzalamalıdır və yalnız bu, Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətlərin yaxşılaşmasının başlanğıcı, qapısı ola bilər.

“Əliyev və Paşinyanın Türkiyədəki görüşü sülh prosesi üçün faydalıdır”

- Paşinyan bu səfərdən nəyə nail olaçaq- yalnız ümumi bəyanatlar vermək, gələcəkdə münasibətləri normalaşdırmaq və əvvəllər əldə edilmiş Ermənistan-Türkiyə razılaşmalarını həyata keçirmək üçün tərəflərin vektorunu müəyyənləşdirmək?

- Məncə, bəli, bunlar ümumi bəyanatlardır. Amma Ermənistanın baş naziri Paşinyan bu açıqlamaları ilə Ermənistan cəmiyyətinə göstərmək istəyir ki, respublika ilə Azərbaycan və Türkiyə arasında yaxınlaşma prosesi dönməzdir. Və bu baxımdan bu səfər Ankaranın İrəvanı Bakı ilə Azərbaycan şərtləri ilə sülh müqaviləsi imzalamağa sövq etməsi baxımından faydalıdır.

Bəli, Ermənistan müxalifəti yenə Paşinyan “türkdür” deyər qışqırmağa başlayacaq. Müxalifət baş naziri azərbaycanpərəst, türkpərəst adlandırır. Amma eyni zamanda, hazırda müxalifət Ermənistan cəmiyyətinin azlığının dəstəyini alır. Erməni cəmiyyətinin əksəriyyəti isə sakit həyat istəyir: həm Türkiyə, həm də Azərbaycanla münasibətlərin yaxşılaşdırılması. Türkiyə Ermənistanı Bakı ilə barışmağa sövq edəcək.

Türkiyənin Ermənistana təklif edə biləcəyi əsas xəbər iqtisadi blokadanın tamamilə aradan qaldırılması, nəhəng Türkiyə iqtisadiyyatının erməni biznesinin üzünə açılması, Türkiyə sərmayələrinin Ermənistana yatırılması imkanları, sərhədlərin açılması, diplomatik münasibətlərin bərpasıdır.

- Artıq mətbuatda qərribə versiyalar dərc olunur ki, guya Paşinyan və Ərdoğan İstanbulda İrəvanla Bakı arasında sülh müqaviləsinin imzalanmasının bəzi parametrləri barədə az qala razılaşmışlar. Bu olduqca qeyri-inandırıcı və təxribatçı görünür...

- Ərdoğanın dövründə bu, praktiki olaraq mümkün deyil. Türkiyə isə Azərbaycanla müttəfiqlik münasibətlərinə xəyanət etməyəcək. Türkiyə Bakı ilə müttəfiqlik münasibətlərini ciddi şəkildə saxlayır.

- Türkiyə görüşü simvolik görünür: əvvəlcə Əliyev gəlir, ertəsi gün- Paşinyan. Sizcə, Əliyevlə Ərdoğan əvvəldən Paşinyanın Türkiyəyə səfərini müzakirə ediblərmə?

- Ermənistanla münasibətlər Azərbaycan üçün əsas mövzulardan biridir. Yəqin ki, Əliyev də, Ərdoğan da Azərbaycan liderinin Türkiyəyə səfəri zamanı Ermənistanla bağlı müzakirələr aparıb və ortaq mövqe hazırlayıblar. Bakı və Ankaranın Ermənistanla bağlı ortaq mövqeyi isə əməkdaşlığın ən yüksək

nisbətidir.

Paşinyanın Ermənistanı Azərbaycana və Türkiyəyə yaxınlaşdırmaq üçün gördüyü işlər Ermənistan üçün faydalıdır, Ermənistan yeni inkişaf səhifəsi, həqiqətən də müstəsna yeni səhifə açmağa imkan verəcək.

Bu, iqtisadi inkişaf üçün imkanlar açacaq. Təkcə Ermənistan sakinləri üçün deyil, həm də nəhəng erməni diasporunun nümayəndə-

ləri üçün. Amma biz başa düşməliyik ki, dünyada erməni diasporunun konsolidasiyası uzun müddətdir ki, Azərbaycan və türkofobiya prizmasından gedir. Amma Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh erməni diasporunun yenidən formatlaşdırılmasına gətirib çıxara bilər.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

“Bakcell”in brend strategiyası nüfuzlu Filip Kotlerin nəşrində

İnnovasiya və sürət lideri "Bakcell"ın rebrendinq hekayəsi dünya şöhrətli marketing nəzəriyyəçisi Filip Kotlerin "Müasir Marketingin Əsasları" (Essentials of Modern Marketing) kitabında yer alacaq. Dünya və Azərbaycan oxucularına təqdim olunacaq tanınmış nəşrdə "Bakcell"ın həyata keçirdiyi ölkəmiqyaslı rebrendinq və onun şirkətin inkişaf dinamikasına təsiri ətraflı şəkildə təqdim olunacaq.

Qeyd edək ki, "Bakcell" rebrendinqdən sonra innovasiya və süni intellekt yanaşmasına əsaslanan yeni brend mövqelənməsi ilə bazarda fərqlənməyə nail olub. Şirkət bu strategiya çərçivəsində süni intellekt həllərini məhsul inkişafı, strateji tərəfdaşlıqlar, kommunikasiya, müştəri əlaqələri

sahələrinə inteqrasiya edərək, bir sıra məhsul və xidmətlər təqdim edib və bu istiqamətdə fəaliyyətini davam etdirir. Bu innovativ məhsul və xidmətlər arasında "Bakcell Fiber", "VoWiFi", "Tarif məsləhətçisi", "Star tarifləri", "Birinci tarifi" və UBER ilə tərəfdaşlıq yer alır.

Xatırladaq ki, strateji yanaşması ilə vizual təqdimat arasında güclü əlaqə qurmaq bacarığına görə "Bakcell", "Baku Flames Festivalı" çərçivəsində "Ən uğurlu rebrendinq layihəsi" nominasiyası üzrə mükafata layiq görülüb. Beləliklə, ölkəmiqyaslı rebrendinq şirkətin biznes nəticələrinə, brend dəyərinin artmasına və bazar mövqeyinin güclənməsinə olduqca müsbət təsir edib. "Bakcell"ın bu nəşrdə yer alması, Azərbaycanın telekommunikasiya sahəsində innovasiya və rəqəmsal transformasiya istiqamətində nailiyyətlərinin beynəlxalq səviyyədə tanınmasına töhfə verəcək.

Filip Kotler haqqında Müasir marketingin atası və 80-dən çox kitabın müəllifi olan Filip Kotler, marketing sahəsində inqilabi nəzəriyyələr yaradaraq, dünya miqyasında biznesin inkişafına təsir göstərib. O, marketingi psixologiya və iqtisadiyyatla birləşdirərək, müasir marketingin elmi əsaslarını formalaşdırıb.

Ən məşhur əsərlərindən biri olan "Marketing

Management" kitabı dünya universitetlərində marketing dərsləklərinin əsas qaynağı kimi istifadə olunur. Onun nəzəriyyələri şirkətlərin müştəriyönümlü strategiyalar qurmasına və qlobal bazarlarda rəqəbat üstünlüyü əldə etməsinə imkan yaradır.

"Bakcell" haqqında

"Bakcell" Azərbaycanın ilk və ən böyük özəl telekommunikasiya şirkətidir. Hazırda şirkət üç milyondan çox müştərini yüksəkkeyfiyyətli və sürətli telekommunikasiya xidmətləri ilə təmin edir. Ölkə iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun ən böyük investorlarından biri olan "Bakcell" süni intellekt əsaslı innovativ həllərlə Azərbaycanın dayanıqlı inkişafına töhfə verir. "Bakcell" müxtəlif ölkələrdə telekommunikasiya, enerji, yüksək texnologiyalar və tikinti sahələrində fəaliyyət göstərən "NEQSOL Holding" beynəlxalq şirkətlər qrupunun tərkibinə daxildir.

Erməni terroru məhv edilsə dünyada təhlükəsizlik təmin edilər

Sübuta yetirilir ki, erməni toplumu insanlıq və bəşəriyyət üçün təhlükə mənbəyidir. Bu toplum sıradan çıxarılmasa, dünyada terroru lağv etmək mümkün olmayacaq. Ona görə də bu toplum məhv edilməlidir. Yalnız erməni terror maşını məhv ediləcəyi təqdirdə bəşəriyyət dinclik tapa bilər. Tarixi sənədlərə görə, ermənilər yalnız azərbaycanlıları deyil, həm də digər xalqlara qarşı vəhşiliklər törədib. Onlar insanları öldürməyi, qarət və talanlar həyata keçirməyi, böyük dağıntılar törətməyi özlərinin fəaliyyət istiqamətləri hesab edirlər. Həm də sübuta yetirilir ki, güc vasitəsilə erməni vəhşiləri ciddi şəkildə cəzalandırılmasa, mövqelərindən çəkilmirlər. Erməni terrorçu toplumunun Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi və işğal edilən ərazilərdə apardıqları vandalizm aktlarına əsasən demək olar ki, bu toplum haqqında deyilənlər və yazılanlar əsasdır. Fikir verin, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinin azad olunmasını tələb edən dörd qətnamə qəbul etsə də, Ermənistan bu qərarlara əhəmiyyət verməyib.

Bununla yanaşı ASFA, ATƏT, İslam Konfransı Təşkilatı, NATO-nun Parlament Assambleyası Ermənistanın işğalçılıq siyasətini kəskin pisləyən bəyanatlar qəbul ediblər. Lakin vəhşi erməni toplumu heç beynəlxalq qanunları, qərar və tövsiyələri yerinə yetirməyib. Öksinə, daha böyük tərribatları ilə fəaliyyətlərinə qəddar qazandırmışa çalışıblar. Bu işə onların açıq şəkildə dünyaya meydan oxumaları idi. Təbii ki, sonsuza qədər danışıqlar aparıla bilməzdi. Bir gün status-kvo dəyişməli idi və belə də oldu. 2020-ci il sentyabrın 27-də başlanan İkinci Qarabağ müharibəsində torpaqlarımız Azərbaycan Ordusunun gücü, qüdrəti sayəsində işğaldan azad edildi. 44 günlük müharibə ilə Ermənistanın 30 il qurduğu mühəndis-istehkam qurğuları, yüzlərlə hərbi texnikası, minlərlə canlı qüvvəsi məhv edildi. Dəyəri 5 milyard ABŞ dolları olan hərbi texnikası qənimət olaraq götürüldü. Bu böyük qələbə ilə Azərbaycan dünyaya sübut etdi ki, özünün pozulmuş hüquqlarını özü bərpa etmək gücündədir. Həm də yazılanlar və deyilənlərə əsasən, "erməninin başı zopa görməse, geri çəkilməz" fikri öz təsdiqini tapmış oldu. "Dəmir yumruğu"un işə düşməsindən sonra Ermənistanın terrorçu rejimi Azərbaycana yalvarmağa başladı. Bütün hakimiyyət nümayəndələri "Qarabağ Azərbaycandır" deyə bəyan etdilər. Qarabağda aparılan 23 saat 44 dəqiqəlik antiterror əməliyyatları ilə bölgədəki bütün terrorçu hərbi birləşmələr məhv edildi, cinayətkar dəstənin başında dayananlar isə həbs olunaraq Azərbaycan istintaq orqanlarına təhvil verildilər. Hazırda onların məhkəməsi keçirilir. Məhkəmədə Azərbaycanın maddi və mədəni irsinə vurulan zərər haqqında yeni faktlar, ilginclik məlumatlar üzə çıxır.

Dövlət ittihamçısı: "Dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 37168 ədəd əmlak üzrə 19 milyard manatdan artıq maddi ziyan vurulub"

Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və adətlərini pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşla-

rı Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İsxanyan, Davit Babayan, Lyova Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə keçirilən məhkəmə prosesində dövlət ittihamçıları işğal dövründə Azərbaycana dəyən zərərin miqyası barədə ittiham aktını elan ediblər. Dövlət ittihamçısı Təranə Məmmədova ittiham aktına əsasən elan edib ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin və qanunsuz silahlı birləşmələrinin apardığı təcavüzkar müharibə nəticəsində Azərbaycanın suveren əraziləri olan 12 şəhər, 18 qəsəbə, 895 kənd, ümumilikdə 925 yaşayış məntəqəsi işğal olunub və uzun illər ərzində işğal altında saxlanılmış, bununla da xüsusi və dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 37168 ədəd əmlak üzrə 19 milyard manatdan artıq maddi ziyan vurulub.

Dövlət ittihamçısı Fuad Musayev bildirib ki, Xankəndi şəhəri və onun Kərkicahan qəsəbəsinin işğal olunması nəticəsində 2944 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, həmin şəxslərin xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 4579 ədəd əmlak üzrə 636 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonunun Kərki kəndinin işğalı (hazırda Sədərək rayonunun Kərki kəndi) nəticəsində 461 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, xüsusi mülkiyyətdə və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 54 ədəd əmlak üzrə 7 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Qazax rayonunun 7 kəndinin - Bağanis-Ayrim, Aşağı Əskipara, Xeyrimli, Barxudarlı, Sofulu, Qızılhacılı, Yuxarı Əskipara işğal olunması nəticəsində 3159 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, xüsusi və dövlət mülkiyyətində olan ümumilikdə 896 ədəd əmlak üzrə 137 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Xocalı şəhəri və Əsgəran qəsəbəsinin də daxil olduğu, ümumilikdə 50 kənddən ibarət Xocalı rayonunun işğal olunması nəticəsində 7161 nəfər dinc sakinin xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 1067 ədəd əmlak üzrə 103 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub.

"Şuşa rayonunun işğal olunması nəticəsində 16299 nəfər dinc sakin didərgin salınıb"

Məhkəmə prosesində Baş prokurorun böyük köməkçisi Vüsal Əliyev bildirib ki, Şuşa şəhəri, Turşsu qəsəbəsi və 37 kənddən ibarət Şuşa rayonunun işğal olunması nəticəsində 16299 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, həmin şəxslərin xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 2769 ədəd əmlak üzrə 391 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Xocavənd şəhəri, 2 qəsəbə (Qırmızı Bazar və Hadrut qəsəbələri) və 80 kənddən ibarət olan Xocavənd rayonunun işğal olunması nəticəsində 7451 nəfər azərbaycanlı sakini məcburi qaydada evlərindən didərgin salınıb, onların xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 2607 ədəd əmlak üzrə cəmi 340 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub.

Laçın şəhəri, Qayğı qəsəbəsi və 124 kənddən ibarət olan Laçın rayonunun işğal olunması nəticəsində 57047 nəfər sakin məcburi qaydada evlərindən didərgin salınıb, onların xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 15459 ədəd əmlak üzrə cəmi 2,7 milyard manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Kəlbəcər şəhəri, İstisu qəsəbəsi və 147 kənddən ibarət

Kəlbəcər rayonunun işğal olunması nəticəsində 48847 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, onların xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 17489 ədəd əmlak üzrə 2,2 milyard manatdan artıq maddi ziyan vurulub.

Baş prokurorun xüsusi tapşırıqlar üzrə köməkçisi Tuqay Rəhimli elan edib ki, Tərtər rayonunun bir sıra kənd və yaşayış məntəqələrinin işğal olunması nəticəsində 899 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, onların xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 1127 ədəd əmlak üzrə 155 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Ağdam rayonunun böyük hissəsinin işğal olunması nəticəsində 100574 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, həmin şəxslərin xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 31736 ədəd əmlak üzrə 3,7 milyard manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Füzuli rayonunun böyük hissəsinin işğal olunması nəticəsində 83544 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, onların xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 22635 ədəd əmlak üzrə 3,4 milyard manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Cəbrayıl şəhəri, Xələfli, Xudaferin, Qumlaq, Mahmudlu qəsəbələri və 92 kənddən ibarət Cəbrayıl rayonunun işğal olunması nəticəsində 52141 nəfər dinc sakin didərgin salınıb, onların xüsusi mülkiyyətində və Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olmuş ümumilikdə 15206 ədəd əmlak üzrə 2,1 milyard manatdan artıq maddi ziyan vurulub.

İttiham Aktından: "Müxtəlif işğəncələr verilməsi ilə ümumilikdə 613 nəfər şəxsin qəsdən öldürülüb məhv edilməklə Xocalı soyqırımı törədilib"

Məhkəmə prosesində açıqlanan ittiham aktında qeyd olunub ki, təcavüzkar müharibə nəticəsində ümumilikdə Azərbaycan Respublikasının mədəni sərvətinə aid olmaqla dəymiş zərərin qiymətləndirilməsi mümkün olan ən azı 697 tarix və mədəniyyət abidəsi hücum obyektinə çevrilməklə, hərbi əməliyyatların dəstəklənməsi üçün istifadə edilməklə, qəsdən böyük həcmdə yandırılmaqla, artilleriya qurğularından atəşlər açılıb partladılmaqla və sair fiziki üsullarla qismən və tamamilə dağıdılmaqla, eləcə də oğurluq, soyğunçuluq, vandalizm aktları törədilməklə Azərbaycan Respublikasına və Azərbaycan xalqına 906 milyon manatdan artıq maddi ziyan vurulub. Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının suveren ərazilərinin işğal olunması nəticəsində didərgin salınmış dinc sakinlərin sosial təminatı və maddi-mişət şəraitinin təmin olunmasına sərf edilmiş vəsaitlər nəzərə alınmaqla Azərbaycan dövlətinə ümumilikdə 8,8 mily-

ard manatdan artıq maddi ziyan vurulub.

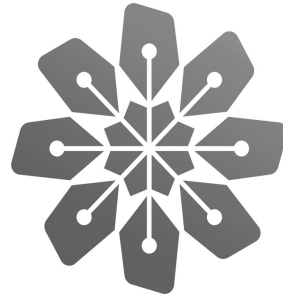
Ermənistan beynəlxalq məhkəmə qarşısında

Azərbaycan qanunvericiliyi ilə yanaşı beynəlxalq hüquq normalarına görə də Ermənistan Azərbaycanın işğal etdiyi ərazilərdə maddi və mədəni irsi dağıtdığına, dövlətə məxsus, eləcə də əhalinin daşınan və daşınmaz əmlaklarını qarət və talan etdiyinə görə məsuliyyət daşıyır. Ümumilikdə hesablamalara görə, Ermənistanın Azərbaycana vurduğu zərər 800 milyard dollar həcmindədir. Beynəlxalq məhkəmələr ədalətli olacağı təqdirdə həmin vəsaitin Ermənistandan alınaraq Azərbaycana verilməsi barədə qərar çıxaracaq. Əgər Ermənistanın maliyyəsi olmasa, o zaman torpaqlarının böyük bir hissəsini, İrəvanı və Kümrünü, ən pis halda Qafanı, Gorusu və Basarkeçəri Azərbaycana verməli olacaq. BMT Baş Assambleyasının "Beynəlxalq hüquqazidd əməllərə görə dövlətlərin məsuliyyəti" adlı qətnaməsinə əlavənin 36-cı maddəsinə əsasən, beynəlxalq hüquqazidd əmələ görə məsuliyyət daşıyan dövlət özünün qanunazidd əməli nəticəsində vurduğu zərəri restitutsiya ilə ödənilməyən hissədə kompensasiya yolu ilə ödəməyə borcludur. Kompensasiya əldən verilmiş gəlir də daxil olmaqla, belə zərərin ödənilməsinə yönəlib.

Ermənistanın Azərbaycanın mədəniyyət obyektlərinə, dini-mədəni irsimizə qarşı vandalizm aktları bir çox beynəlxalq sənədlərə, o cümlədən 1954-cü ildə Haaqada qəbul edilmiş "Silahlı münaqişə zamanı mədəni sərvətlərin qorunması haqqında Konvensiya"-nın, "Arxeoloji irsin qorunması haqqında" Avropa Konvensiyasının, "Ümumdünya mədəni və təbii irsinin mühafizəsi haqqında Konvensiya"-nın müddəalarını kobud şəkildə pozmuşdur. Azərbaycan beynəlxalq hüquqi forumlarda Ermənistanın işğal dövrü zamanı ətraf mühitin və enerji infrastrukturunun dağıdılması da daxil olmaqla, bir sıra digər sahələrdə beynəlxalq hüquq pozmasına dair kompensasiya və maliyyə təzminatının qarşılanması istiqamətində iddialar qaldırır. Artıq Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi azərbaycanlılara qarşı törədilən kütləvi insan hüquqları pozuntuları ilə əlaqədar Azərbaycanın Ermənistana qarşı davam edən beynəlxalq hüquqi iddiaları üzrə qərar qəbul edib. Eyni zamanda, Azərbaycan Ermənistanı Haaqa məhkəməsinə verib. Əminliklə demək olar ki, beynəlxalq birlik, xüsusilə də beynəlxalq məhkəmələr Azərbaycanın iddialarının haqlı və əsaslı olduğunu anlaşırlar. Bu baxımdan beynəlxalq məhkəmələr ədalətli mövqə sərgiləyərək Ermənistana qarşı Azərbaycan dövlətinin qaldırdığı iddiaları təmin edəcək və bununla da daha bir vəhşi toplum-quruluş cəzasını almış olacaq.

İLHAM ƏLİYEV

Enerji məsələsi: bərpaolunan mənbələr təmin edirmi?

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

22 iyun – Ümumdünya Bərpa Olunan Enerji Günü (World Renewable Energy Day) dünyada bərpaolunan enerji mənbələrinin əhəmiyyətinə diqqət çəkmək, yaşıl enerji texnologiyalarını təşviq etmək və ekoloji tarazlığın qorunmasına çağırış məqsədilə qeyd olunur.

Bu günün yaradılmasında məqsəd ölkələri və insanları günəş, külək, su, biokütlə və geotermal kimi bərpa olunan enerji mənbələrinin istifadəsinə təşviq etmək, karbon emissiyalarını azaltmaq və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizəni gücləndirmək, enerji təhlükəsizliyi və davamlı inkişaf ideyalarını dəstəkləmək, əhalini və hökumətləri ekoloji cəhətdən təmiz enerjiyə keçidə təşviq etməkdir.

Dünyanın sürətlə artan əhalisinin və inkişaf etməkdə olan sənayenin enerji tələbatını məhdud resurslarla ödəmək mümkün deyil. Enerji istehsalı ilə istehlak arasında fərq getdikcə artır. Qlobal enerji istehlakının 2035-ci ilə qədər 1998-ci ildə istehlak edilən enerjiden iki dəfə, 2055-ci ildə isə üç dəfə çox olacağı təxmin edilir. Digər tərəfdən, neft, təbii qaz, kömür və nüvə enerjisi kimi "bərpa olunmayan" ənənəvi enerji mənbələri ətraf mühiti və insan sağlamlığını getdikcə daha çox hədələyir. Ənənəvi enerji mənbələrindən, nəqliyyat, yaşayış və sənaye sektorlarında geniş istifadə problemi daha da müəkkəbləşdirir.

Dünyada meşələrin sayının azalması qalığı yanacaqların yandırılması nəticəsində ayrılan karbon qazının (CO₂) miqdarının artması ilə nəticələnir. Bu qaz, atmosferdəki qazlarla birlikdə günəş işığının yer üzündə əks olunmasının qarşısını alır. Bu şəkildə "istixana effekti" yaranır və iqlim dəyişikliyinə səbəb olur. Qlobal istiləşmənin bu şəkildə artmağa davam edəcəyi təqdirdə 2040-cı ilə qədər dəniz səviyyəsinin bir metrə qədər yüksələcəyi və bu halda dünyanın ən böyük şəhərlərinin su altında qalacağı təklif edilir.

Proqnozlara görə neftin 50, təbii qazın isə 200 ildən sonra tükənəcəyi ehtimalı var, buna görə

də bəşəriyyət təbiətə uyğun, təmiz və nisbətən ucuz enerji mənbələri axtarmalı idi. Bu kontekstdə, zaman baxımından daha uzunömürlü və tükənməz olan, həmçinin dünyanın hər bir bölgəsində mövcud ola bilən bərpa olunan enerji mənbələrindən daha geniş istifadə istiqamətində addımlar atılmağa başlanıb.

Bərpaolunan enerji, təbiətin öz təkamülü ilə yenidən eyni formada əldə edilə bilən enerjilərə deyilir. Bərpa olunan enerji mənbələrinin ən mühüm xüsusiyyətləri,

üstünlüyə malik olmasıdır. Yeni, bərpa olunan enerji resursları ölçəndir, əldə edilməsi asandır. Bərpaolunan enerji mənbələri, biokütlə enerjisi (biogaz), külək enerjisi, günəş enerjisi, hidroelektrik enerji, geotermal enerji, dalğa enerjisi, hidrogen yanacağı enerjisi, qabarma-çəkilmə enerjisi, dünya okeanının termik enerjisi hesab olunur.

Hazırda ekoloji cəhətdən təmiz alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən elektrik enerjisinin istehsalında ABŞ, Rusiya, Kanada,

də daha az istismar xərcləri tələb edir. Kənd təsərrüfatı sektorunda istifadəsinə görə hidroenergetika və su bəndləri əvəzsiz hesab edilir. Bu gün dünyada potensial hidroenerjinin yalnız üçdə biri istifadə olunur. Bu göstərici dünya elektrik enerjisi istehsalının 17%-ə uyğundur.

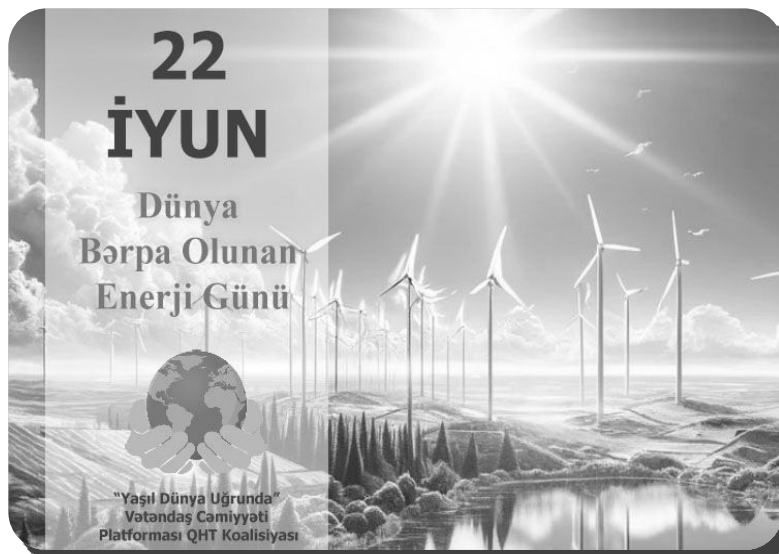
Azərbaycanda bərpa olunan enerji ehtiyatları olduqca zəngindir, günəş, külək, su, biokütlə və geotermal mənbələrdən əldə edilən enerji miqdarı hər il artır. Əsas bərpa olunan enerji ehtiyatı günəşdir, ölkəmizin əksər bölgələri il ərzində 2,400–3,000 saat günəş şüası alır. Xüsusilə Naxçıvan, Cəbrayıl, Sabirabad, Salyan, Gəncə bölgələri 5,000 MVt-dan çox günəş enerjisi potensialına malikdir.

Abşeron, Siyəzən, Xızı və Daşkəsən bölgələrinin küləkli hava şəraiti isə külək enerjisindən faydalanmağa kömək edir. Bu bölgələrdə küləyin orta illik sürəti 7–9 m/s təşkil edir ki, bu da 1,500–2,000 MVt. Enerji almağı

tları, meşə qırıntıları və məişət tullantılarından istifadə edilə bilər ki, bu da təxminən 150 MVt enerji deməkdir. Geotermal suların əldə edilən enerji isə əsasən Quba, Masallı, Lənkəran və Naftalan ərazilərində mümkündür, bu suların enerji istehsalı və istilik təchizatı üçün istifadə potensialı var.

Ümumən deyə bilərik ki, Azərbaycanın bərpa olunan enerji potensialı təxminən 27,000 MVt qiymətləndirilir. Bu, ölkənin enerji balansında əsaslı yenilik və dəyişiklik üçün kifayət qədər böyük rəqəmdir. Azərbaycan bu istiqamətdə ciddi işlər görür, 2021-ci ildə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun, Naxçıvanın Yaşıl Enerji Zonası elan edilməsi də bu qəbildəndir. Bu bölgələri tamamilə bərpa olunan enerji ilə təmin etmək məqsədi ilə bu zonada günəş, külək və hidroenerji mənbələrindən istifadə edilməsi planlaşdırılır.

Xudafərin və Qız Qalası hidroqovşaqları və günəş- külək enerjisi stansiyaları layihələndirilib, "ağıllı kənd" konsepsiyaları tətbiq olunur.

karbon dioksid emissiyalarını azaltmaqla ətraf mühitin mühavizəsinə dəstək olması, daxili qaynaqlar olduğu üçün enerji almaq üçün xaricdən asılılığın azaldılması və məşğulluq imkanlarının artmasına töhfə verməsi kimi bir çox

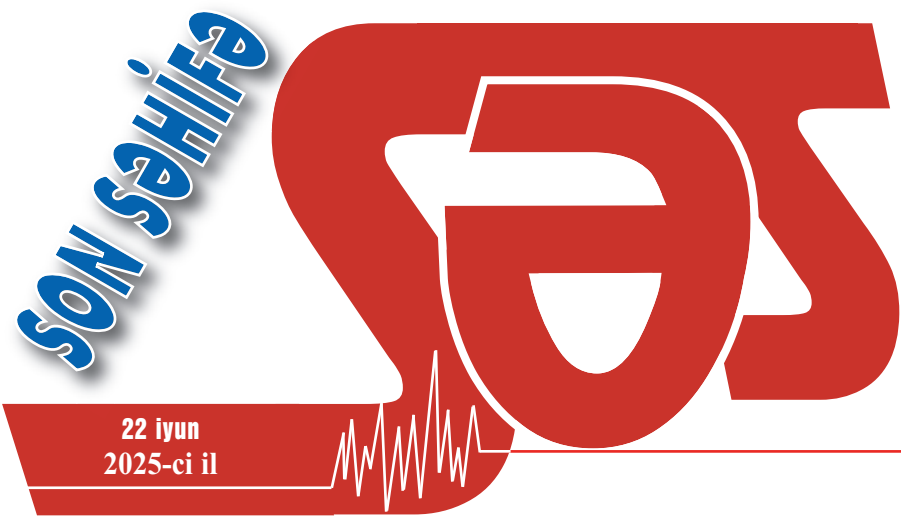
Almaniya, Finlandiya, Norveç, Danimarka, İspaniya, Çin, Yaponiya və digər inkişaf etmiş ölkələr xeyli öndədir. Atmosferi çirkəndirən zəhərli qaz və hissəciklərin olmaması, bərpa olunmayan enerji mənbələri ilə müqayisə-

mümkün edir. Ölkəmizin dağlıq və subdağlıq ərazilərindəki kiçik çaylar su enerjisi üçün əlverişlidir və buradakı kiçik su elektrik stansiyalarının potensialı 500 MVt-a yaxındır.

Biokütlədən alınan enerjiyə gəlincə isə, kənd təsərrüfatı tullan-

Qeyd edək ki, yaxın gələcəkdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının 100% yaşıl enerji ilə təmin olunması hədəflənir. Naxçıvanda günəş və külək enerjisi potensialı daha yüksəkdir.

Lalə Mehralı

Qanunda dəyişiklik – miras və vərəsəlik qaydalarında hansı yenilik var?

Mülki Məcəllədə irsi transmissiya ilə bağlı yeni hüquqi mexanizmlər təklif olunur. Həmin mexanizmlər irsi transmissiya prosesində hüquqi boşluqların aradan qaldırılmasını hədəfləyir. SİA xəbər verir ki, bu məsələ iyunun 21-də parlamentin plenar iclasında müzakirəyə çıxarılan Mülki Məcəlləyə təklif edilən dəyişiklikdə öz əksini tapıb. Dəyişikliklərə əsasən, əgər mirasa hüququ olan şəxs, yəni, vərəsə mirasın açılmasından sonra və lakin onu rəsmən qəbul etməzdən əvvəl vəfat edərsə, həmin vərəsənin hüquqları onun öz vərəsələrinə ümumi qaydada ötürüləcək.

Beləliklə, ilkin miras qoyanın əmlakı, ölmüş vərəsənin vərəsələri tərəfindən, onun mirasının tərkib hissəsi kimi qəbul edilə biləcək.

Hazırkı qanunvericiliyə görə, irsi transmissiya yalnız vərəsə mirasın açıldığı tarixdən sonra, lakin onu qəbul etməmiş halda vəfat edərsə, baş verir. Bu halda onun hüquqları qanunla müəyyən edilmiş müddət ərzində, yeni, mirasın qəbuluna ayrılmış müddət ərzində onun vərəsələri tərəfindən həyata keçirilə bilər. Yeni dəyişiklik layihəsi bu müddətin azı üç ay olmaqla uzadılmasını nəzərdə tutur ki, ölmüş vərəsənin vərəsələri miras hüququndan istifadə üçün yetərli vaxta malik olsunlar.

Qanun layihəsində o da qeyd olunur ki, əgər mirasın qəbulundan imtina edilməyib-sə və vərəsə bu qərarı verməyə imkan tapmadan dünyasını dəyişib-sə, bu zaman onun vərəsələri ilkin miras qoyanın əmlakına dair vərəsəlik şəhadətnaməsi almaq hüququna malik olacaqlar. Beləliklə, mirasın qəbulundan imtina edilmədiyi hallarda, irsi transmissiya çərçivəsində mülki hüquqların tam ötürülməsi təmin olunacaq. Yeni təkliflər irsi transmissiya institutunun hüquqi mexanizmlərini daha da konkretləşdirir və bu sahədə tətbiq edilən prosedurların hüquqi sabitliyini artırır. Eyni zamanda, bu dəyişikliklər miras məsələlərində hüquqi aydınlığı və vərəsəlik münasibətlərinin tənzimlənməsində hüquqi təhlükəsizliyi gücləndirəcək.

qırları qanunla müəyyən edilmiş müddət ərzində, yeni, mirasın qəbuluna ayrılmış müddət ərzində onun vərəsələri tərəfindən həyata keçirilə bilər. Yeni dəyişiklik layihəsi bu müddətin azı üç ay olmaqla uzadılmasını nəzərdə tutur ki, ölmüş vərəsənin vərəsələri miras hüququndan istifadə üçün yetərli vaxta malik olsunlar.

İlkay Gündoğan addım-addım “Qalatasaray”a doğru..

“Qalatasaray” “Mançester Siti”nin yarımmüdafiəçisi İlkay Gündoğanla danışıqlarda irəliləyiş əldə edib. Bu barədə “L’Yquipe” nəşri məlumat yayıb.

Mənbənin bildirdiyinə görə, İstanbul klubu 34 yaşlı almaniyalı futbolçu ilə şəxsi müqavilə şərtlərində razılığa gəlib. Tərəflərə yalnız transferin detalları üzərində razılaşmaq qalır. 2024/25 mövsümündə Gündoğan bütün turnirlərdə 51 oyun keçirib, 3 qol vurub və 7 məhsuldar ötürmə edib.

ELAN

Mamedov Ramazan Qurban oğluna məxsus AZ 77 LZ 381 dövlət nişanlı avtomobilin nömrəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bakıda iki taksi sürücüsü saxlandı - səbəb...

Paytaxt ərazisində fəaliyyət göstərən bəzi taksi sürücülərinin qadın sərnəşinlərlə etik normalara zidd davranışları, xidmətə aid olmayan mövzularda söhbət etmələri və yer-siz təkliflər etmələri barədə polis orqanlarına müraciətlər daxil olur. Baki-xeber.com Daxili İşlər Nazirliyinə istinadən xəbər verir ki, bu kimi halların qarşısının alınması məqsədilə paytaxtda profilaktik və nəzarət tədbirləri davam etdirilir.

Bildirilir ki, polis əməkdaşları tərəfindən Yasamal və Xəzər rayonlarında iki taksi sürücüsünün hərəkətləri ilə bağlı araşdırma aparılmaqla “Toyota” markalı 90-YL-396, “Mercedes” markalı 77-UV-650 dövlət qeydiyyat nişanlı nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri müəyyən olunaraq məsuliyyətə cəlb ediliblər. Diqqətə çatdırırıq ki, daxil olan hər bir müraciət üzrə müvafiq araşdır-

malar aparılır, hüquq pozuntusuna yol verən sürücülər barəsində tədbirlər görülür. İctimai nəqliyyat və taksi sürücüləri sərnəşinlərə qarşı mədəni davranmalı, peşə etikası qaydalarına əməl etməlidir. Təvsiyə olunur ki, vətəndaşlar belə hallarla qarşılaşdıqda dərhal ərazi polis orqanlarına və ya “102” Zəng Mərkəzinə məlumat versinlər.

Baş redaktor: Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.
Şəhadətnamə № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000